

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

**PERUSKOULUSTA TOISELLE ASTEELLE –NIVELVAIHE
ESPOOSSA**

**Opinto-ohjaajien ja opiskelijoiden näkemyksiä nivelvaiheen
ohjauksen nykytilasta**

Sisko-Liisa Kettunen

2005

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

TIIVISTELMÄ

Kettunen, Sisko-Liisa

Peruskoulusta toiselle asteelle –nivelvaihe Espoossa. Opinto-ohjaajien ja opiskelijoiden näkemyksiä nivelvaiheen ohjauksen nykytilasta.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, 2005, 50 s.

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää peruskoulusta toiselle asteelle – nivelvaiheen ohjauksen nykytilaa espoolaisissa oppilaitoksissa. Peruskoulun ja toisen asteen oppilaitosten opinto-ohjaajille sekä toisella asteella ensimmäistä vuotta opiskeleville opiskelijoille lähetettiin haastattelukaavakkeet, joiden kysymykset olivat avoimia. Tutkimusmenetelmä on siis laadullinen. Opiskelijoiden vastauksia saatiin yhteensä 233. Espoolaisista 47 opinto-ohjaajasta 23 vastasi kyselyyn.

Opiskelijat kokevat tekevänsä valinnan jatko-opintopaikastaan hyvin itsenäisesti. Lukion valinneilla koulun sijainti ja kulkuyhteydet kotoa merkitsevät kaikkein eniten. Peruskoulussa saamaansa ohjaukseen opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä, joskin opinto-ohjaajat saavat myös kritiikkiä osakseen. Eniten kaivattiin monipuolista tietoa ammateista ja ammatillisista oppilaitoksista. Enemmistö opiskelijoista koki, ettei Espoon koulutusmessuista ole vastaavaa hyötyä. Messut saivat opinto-ohjaajiltakin paljon kritiikkiä, mutta myös kehittämisideoita. Avointen ovien määrään ja ajankohtaan opiskelijat olivat tyytyväisiä. Peruskoulujen opinto-ohjaajista noin puolet toivoi avoimia ovia myös syyslukukaudelle. Huolimatta peruskoulun opinto-ohjauksen ja toiselle asteelle tutustumisen puutteista, huomattava osa opiskelijoista koki tehneensä oikean valinnan jatko-opintopaikakseen. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ohjaukseen tulisi panostaa peruskoulussa. Tukitoimina nuorille mainittiin esimerkiksi tutustumiset ammatillisiin oppilaitoksiin jo kahdeksannella luokalla, koulutuskokeilut, työpajat ja tet – harjoittelun kehittäminen. Moniammatillisen tukiverkoston työn kehittäminen on tärkeää. Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajat näkivät peruskoulun lisäluokan ja ammattikymppien kehittämisen arvoisina. Yhteistä seurantajärjestelmää peruskoulusta toiselle asteelle ja erityisesti pudokkaiden ohjaukseen saamiseksi kaivattiin yleisesti, mutta konkreettiset ideat jäivät puuttumaan.

Tutkimus antaa paljon tietoa ja monipuolisen yleiskuvan espoolaisesta nivelvaiheen ohjauksen nykytilasta. Paljon aiheeseen liittyvää jää vielä kysymysten asteelle. Nivelvaiheen ohjauksen kehittämistarve Espoossa on kuitenkin ilmeinen. Erityisesti ammatillisiin oppilaitoksiin tutustumista tulisi kehittää. Lisäksi syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ohjaukseen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Asiasanat: opinto-ohjaus, nivelvaiheen ohjaus, ohjauksen riittävyys, koulutusmessut, avoimet ovet, tiedonsiirto, syrjäytymisvaara

ABSTRACT

Kettunen, Sisko-Liisa

The transition phase from comprehensive school to secondary education in Espoo. Perceptions of student counsellors and students about the current condition of student counselling.

Jyväskylä: University of Jyväskylä, Departure of Teacher Education 2005, 50 p.
Guidance and Counselling Development Projects and Practices

The aim of the research is to discover the current condition of student counselling in educational institutions in Espoo during the transition phase of students moving from comprehensive schooling to secondary education. Open answer questionnaires were sent to student counsellors at comprehensive and secondary schools as well as to first year students at secondary schools. The research method is of sound quality. 233 of the students' questionnaires were returned. 23 of the 47 student counsellors in Espoo responded to the questionnaire.

Students felt that they made their choice about secondary education very independently. For those who chose upper secondary school, the location of the school and access to transport from home were perceived as the most influencing matters. The students were fairly satisfied with the student counselling they received at comprehensive school, although critique was addressed to student counsellors. The main concern of students was availability of diverse information about occupations and vocational institutions. The majority on students had experienced that educational expos in Espoo were not beneficial. The expos also received plenty of critique by student counsellors, however, development ideas were also brought forward. The students were satisfied with the amount of open days and the timing of them. Approximately half of the secondary school counsellors wished open days also for the autumn semester. Despite of the lack of school counselling at comprehensive schools, a vast majority of the students felt they had made the right choice about their second education. Enhancements on student counselling at comprehensive schools should be made on counselling students in danger to become marginalized. Visits to vocational institutions already during the 8th year, experimental reforms, workshops and development of the familiarization with working environment-period were mentioned as examples of development actions. It is important to improve the level of multi-professional collegial networking. Student counsellors at vocational institutions perceived the development of the 10th grade class and the vocational 10th class "ammattikymppi" as significant. It was suggested that a common system for monitoring student counselling for students moving from comprehensive schools to secondary institutions is needed. Special attention should be devoted to the counselling of those who dropped out. However, no tangible ideas were presented.

The research offers a lot of information and a multifarious perspective about the current condition of student counselling for the transition phase at schools on Espoo. Many issues connected to topic yet remain as questions. However, the need for developing student counselling for students moving from comprehensive to secondary schools in Espoo is certain.

Key words: school counselling, counselling in transition phase, sufficiency of counselling, education expos, open days, transmission of information, marginalization

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	NIVELVAIHEEN ONGELMAKOHTIA.....	7
3	KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET	9
4	TUTKIMUSMENETELMÄ.....	10
5	TULOKSET	11
	5.1 Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden vastaukset	11
	5.2 Lukiolaisten vastaukset.....	16
	5.3 Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajien vastaukset.....	21
	5.4 Lukioiden opinto-ohjaajien vastaukset.....	24
	5.5 Peruskoulun opinto-ohjaajien vastaukset	26
6	TULOSTEN TARKASTELUA	30
	6.1 Opiskelupaikan valinta	30
	6.2 Peruskoulussa saadun ohjauksen riittävydestä	31
	6.3 Koulutusmessut	31
	6.4 Toisen asteen oppilaitosten avoimet ovet.....	32
	6.5 Valintojen onnistuminen.....	33
	6.6 Peruskoulujen ja toisen asteen välinen yhteistyö	33
	6.7 Tiedonsiirto kouluasteiden välillä	34
	6.8 Syrjäytymisvaara	34
7	MALLIA MUUALTA ?	37
8	YHTEENVETO	39
	LÄHTEET	40

1 JOHDANTO

Olen toiminut jo usean vuoden ajan yläkoulussa opinto-ohjaajana. Mielestäni yksi tärkeimmistä työtehtävistäni on yhdeksäsluokkalaisten ohjaaminen jatko-opintoihin. Tapaan jokaisen oppilaan henkilökohtaisesti ja kartoitamme kyseisen oppilaan toiveita ja mahdollisuuksia. Pyrin opinto-ohjauksen tunneilla antamaan mahdollisimman perusteellista ja laajaa tietoa toisen asteen vaihtoehtoista. Kutsun eri oppilaitosten tutor-opiskelijoita kertomaan omasta opiskelustaan ja koulustaan. Vierailimme Espoon koulutusmessuilla ja oppilaat pääsevät tutustumaan toisen asteen oppilaitoksiin avointen ovien päivillä. Tiedotan vanhempia. Organisoin yhteishaun. Jännitämme oppilaiden kanssa pääsykokeita ja yhteishaun tuloksia. Kesäkuussa saan listat, minne oppilaani ovat sijoittuneet ja ketkä ovat jääneet ulkopuolelle. Pyrin auttamaan opiskelupaikkaa vaille jääneitä löytämään itselleen mieluisen vaihtoehdon. Sitten jäämme ansaitulle kesälomalle. Elokuussa alkaa uusi lukuvuosi ja aloitan saman ohjelman uusien yhdeksäsluokkalaisten kanssa. Niistä edellisvuotisista en kuule kuin satunnaisesti jotain: joillakin menee hyvin, joku on keskeyttänyt heti alussa, toinen vaihtanut lukiosta ammatilliseen. Osa tulee tervehtimään vanhan koulun opettajia ja kertomaan kuulumisia. Mutta suurimmasta osasta oppilaista en kuule enää mitään. Mietin monesti, onko yhdeksännellä luokalla antamani ohjaus ollut tarpeeksi laadukasta ja tuloksellista? Kuinka tyytyväisiä oppilaat ovat valintaansa? Ja monia muita asioita jää ilman vastausta.

Espeen kaupunki ja Espoon seudun koulutuskuntayhtymä ovat mukana pääkaupunkiseudun Oppilaan ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeessa. Hankkeessa keskitytään neljään osa-alueeseen, jotka ovat: 1. Nivelvaiheen ohjausmallin kehittäminen, 2. Ohjauksellisten menetelmien kehittäminen, 3. Opintojen loppuun saattaminen toisella asteella ja 4. Maahanmuuttajataustaiset oppilaat / opiskelijat – monikulttuurisuuskoulutuksen järjestäminen ja ohjauksen kehittäminen.

Nivelvaiheen ohjausmallin kehittämisen tavoitteena on luoda konkreettinen seurantajärjestelmä tiedonsiirtoon peruskoulujen välillä ja peruskoulusta toiselle asteelle siirryttäessä. Hankkeen aikana arvioidaan ja kehitetään käytössä olevia tiedonsiirtolomakkeita tiedon siirron parantamiseksi erityisesti erityistä tukea vaativien oppilaiden osalta. Tavoitteena on myös kehittää seuraavaan oppilaitokseen tutustumista, jotta oppilas saa riittävän tiedon uudesta oppilaitoksesta valintojen tueksi, jolloin kynnys toiseen oppilaitokseen siirryttäessä on matalampi. Tämän tavoitteen edistämiseksi tehdään yhteistyötä mm. Gloria –ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuuden edistämisprojektin (2004 – 2005) kanssa. Yhteistyötä nivelvaiheen ohjauksen kehittämisessä tehdään myös Espoossa toimivan Toinen aalto – projektin ja vantaalaisen Liikettä niveliin –osallisuushankkeen kanssa.

Käsillä oleva raportti liittyy osaltaan Oppilaan ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeeseen. Sen tarkoituksena on valottaa nivelvaiheen ohjauksen nykytilaa espoolaisissa oppilaitoksissa ja tuoda uusia ideoita nivelvaiheen ohjauksen kehittämiseen. Henkilökohtaista näkökulmaa aiheeseen tuo se, että olen toiminut 2,5 vuotta opinto-ohjaajana Espoossa, ensin Nöykkiön sitten Kuitinmäen yläkouluilla. Työ on myös osa Jyväskylän yliopistossa suorittamani opinto-ohjaajan opintoja, joihin liittyy oman kehittämishankkeen laatiminen ja siitä raportointi.

Työni keskeisin periaate todetaan peruskoulun uudessa opetussuunnitelmien perusteissa. Siellä sanotaan, ”oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa

tulee tukea oppilaanohjaajien ja toisen asteen oppilaitosten ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä, joka ylittää oppilaitosten ja kouluasteiden väliset rajat”(Opetushallitus 2004).

2 NIVELVAIHEEN ONGELMAKOHTIA

Opetushallituksen arvioinnissa Opinto-ohjauksen tila 2002 todettiin, että opinto-ohjaus onnistuu suhteellisen hyvin tehtävässään ohjata opiskelijoita jatkokoulutusväylille. Lukion tai ammatillisen koulutuksen valinneiden välillä oli kuitenkin eroja. Lukion valinneista suurin osa, lähes puolet perusteli valintaansa sillä, että siten sai lisäaikaa ammatinvalinnan tekemiseen. Runtas kymmenesosa ilmoitti, että koulutusväylän valinta oli itsestään selvä, viidesosalle se selvisi 7.-8. vuosiluokan aikana ja 16 prosentille 9. luokalla. Ammatillisen koulutuksen valinneilla lähes neljäsosalle valinta oli selvä. Hieman yli puolelle valinta selvisi yhdeksännellä luokalla. Huomion arvoista on, että heistä melkein joka kymmenes teki valintansa vasta yhteishakuvaiheessa. Ammatillisen koulutuksen valinneet olivat tarvinneet lukion valinnea enemmän vanhempinsa tai opinto-ohjaajan apua. Myöhemminkin, kun opinnot oli jo aloitettu, melko suuri osa ammatillisessa koulutuksessa olevista oli vielä epävarma ammatinvalinnastaan. (Numminen et al. 2002.)

Juuri koulutuksen siirtymävaiheisiin liittyy tilanteita, joissa oppilasta uhkaa tavanomaista suurempi riski pudota pois koulutuksesta. Opinto-ohjauksen tilan arvioinnissa kyseltiin opinto-ohjaajilta syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden määrää. Peruskoulun opinto-ohjaajien arvion mukaan keskimäärin 3,5 % oppilaista on vaarassa pudota koulutuksesta. Lukioissa ei opinto-ohjaajien mielestä syrjäytyminen ole erityinen ongelma. Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajat puolestaan arvioivat, että oppilaista keskimäärin 8,5 % olisi syrjäytymisvaarassa. Arvio vaihteli kuitenkin nolasta pariinkymmeneen prosenttiin saakka. Tilannetta huonontaa lisäksi ammatillisen koulutuksen korkeat keskeyttämisluvut, yli kymmenen prosenttia. Tilastoaineistojen pohjalta noin 7 % ei ainakaan välittömästi jatka perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen. (Numminen et al. 2002.)

Kristiina Lappalainen tutki erään pohjoissuomalaisen kaupungin yläasteen oppilaiden (n=143) erityisen tuen tarpeita peruskoulun päättyessä, siirtymävaiheessa toisen asteen koulutukseen ja toisen asteen koulutuksessa. Kohdejoukossa 20 % oppilaista oli erityisiä tukitarpeita peruskoulun päättövaiheessa ja 10 % toisella asteella. Oppilailla, joilla oli suuri tukitarve, ilmeni käyttäytymis-, perhe- ja motivaatio-ongelmia. Toisella asteella eniten tukitarpeita aiheuttivat psyykinen jaksamattomuus ja motivaatio-ongelmat. Oppilaiden erityisen tuen tarpeet näyttivät lisäävän todennäköisyyttä oppilaan toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen tai jättäytymiseen. (Lappalainen 2001.)

Lappalainen kritisoi yhteishakujärjestelmää, joka korostaa koulumenestystä peruskoulussa. Heikosti koulussa menestyneiden valinnan mahdollisuudet jatkokoulutuksen suhteen ovat rajalliset. Vaikka kaikille nuorille olisikin tarjolla opiskelupaikka toisella asteella, vastaako tämä paikka oppilaan mieltymyksiä, haluja ja tarpeita? Erilaisten tutkimusten mukaan juuri tällaisten erityistä tukea peruskoulussa tarvitsevien oppilaiden siirtymävaihe ja kiinnittyminen toiselle asteelle on ollut keskimääräistä hankalampaa. (Lappalainen 2001.)

Osalle oppilaista voitaisiin laatia siirtymäsuunnitelma, joka voisi olla osa oppimissuunnitelmaa. Muunkin kuin numeerisen tiedon siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle olisi oppilaiden edun mukaista. Siirtymävaihesuunnittelussa jokaisella oppilaalla voisi olla myös tukihenkilö, jonka puoleen hän voisi kääntyä erilaisten ongelmien ilmetessä myös peruskoulun päättymisen jälkeen. Erilaisia siirtymävaiheen yhteistyömalleja erityisesti ammatillisten oppilaitosten ja peruskoulun välillä on jo

olemassa, mutta lukion ja peruskoulun välillä ei yhteistyötä juurikaan tehdä. (Lappalainen 2001.)

Tiedon kulun ja seurannan vaikeutta nivelvaiheessa kuvastaa Opetushallituksen opinto-ohjauksen tilan arvioinnissa se osa, jossa kunnallisilta koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin, kuinka monta perusopetuksen oppilasta heidän tietämänsä mukaan jäi sijoittumatta toisen asteen koulutukseen tai lisäopetukseen. Vain 41 % vastasi kysymykseen, mikä osoittaa koulutuksen järjestäjien seurantajärjestelmien puutteellisuutta tai seurannan delegoimista oppilaitoksiin. (Numminen et al. 2002.)

Ahola ja Mikkola tutkivat Turun yläasteiden ja lukioiden opinto-ohjaajien näkemyksiä ohjauksesta ja oman työnsä lähtökohdista. Tutkimuksen mukaan jo peruskoulussa monet oppilaat pelkäävät virhevalintoja ja menevät sen vuoksi lukioon kolmeksi tai neljäksi vuodeksi miettimään tulevaisuuttaan. Jatkokoulutusvalinta on toki tärkeä, mutta ei peruuttamaton päätös. Opinto-ohjaajat voivat jossain määrin vaikuttaa ohjauksella ”vääriin” valintoihin, mutta onko ohjauseettisesti väärin yrittää kovin voimakkaasti vaikuttaa oppilaan mielipiteisiin? Esimerkkinä tällaisesta vaikeasta tapauksesta voisi olla tilanne, jossa oppilaalla ei ole edellytyksiä lukioon tai suosikkialalleen, mutta hän haluaa sinne kuitenkin jääräpäisesti pyrkiä. (Ahola & Mikkola 2004.)

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET

Kehittämishankkeeni tavoitteena on luoda kokonaiskuva peruskoulusta toiselle asteelle –nivelvaiheen nykyisestä tilasta Espoossa. Tutkin, millaisia malleja eri espoolaisilla yläkouluilla on jo olemassa ja millaista tukea nyt toisella asteella opiskelevat olisivat kaivanneet peruskoulun päättövaiheessa. Lisäksi selvitän toisen asteen opinto-ohjaajien ajatuksia nivelvaiheesta. Raportoin kokoamani tulokset Opetushallituksen kehittämishankkeen espoolaiselle työryhmälle. Tulokset voivat olla apuna kehitettäessä uudenlaisia käytänteitä nivelvaiheen ohjauksen parantamiseksi

Haastattelukaavakkeilla kysyn seuraavia teemoja:

1. Opiskelijat lukiossa ja erilaisissa ammatillisissa oppilaitoksissa
  - oppilaitoksen valintaan liittyvät seikat
  - ohjaus jatko-opintoihin yläkoulussa
  - toisen asteen koulutusvalintoihin tutustuminen
  - valinnan onnistuneisuus
  - opiskelupaikan vaihto
2. Opinto-ohjaajat toisella asteella
  - yhteistyö yläkoulujen kanssa
  - toisen asteen koulutusvalinnoista tiedottaminen
  - tiedonsiirtolomake
  - opintojen keskeyttäminen, opiskelupaikan vaihtaminen
  - syrjäytyminen nivelvaiheessa
3. Opinto-ohjaajat yläkouluissa
  - yhteistyö toiselle asteelle
  - toisen asteen koulutusvalintoihin tutustuminen
  - tiedonsiirto toiselle asteelle
  - syrjäytymisvaara nivelvaiheessa

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

Laadin haastattelukaavakkeet peruskoulun ja toisen asteen oppilaitosten opinto-ohjaajille sekä toisella asteella ensimmäistä vuotta opiskeleville opiskelijoille (Liitteet 2 – 4). Kaavakkeet lähetin sähköisessä muodossa. Opinto-ohjaajia on Espoossa peruskoulun yläasteilla 19, päivälukioissa 12 ja ammatillisissa oppilaitoksissa 16. Opiskelijoita pyrin tavoittamaan noin 200. Opiskelijoiden kaavakkeet oli tarkoitus täyttää ryhmänohjaajien tunneilla.

Haastattelukysymykset olen laatinut avoimiksi, koska toivoin saavani kvalitatiivisella tutkimuksella aiheesta enemmän tietoa. Strukturoiduilla kysymyksillä saatu tieto olisi mielestäni jäänyt suppeammaksi. Jos olisin itse laatinut tarkat vastausvaihtoehdot, olisi oma kekseliäisyyteni vaihtoehtojen laadinnassa vaikuttanut tulokseen. Nyt annoin ”kaikkien kukkien kukkia”. Laitoin viimeiseksi kysymykseksi myös, mitä muita ajatuksia aihe vastaajissa herättää siltä varalta, etten ollut huomannut puuttua johonkin oleelliseen asiaan. Avoimien kysymysten vastauksissa näkyi vastaajien persoonallinen ote, joka tekee tuloksista mielenkiintoisemman.

Kysymyksiä laatiessani pyrin miettimään aihetta mahdollisimman laajasti. Halusin saada nimenomaan yleiskuvan nivelvaiheen ohjauksen tilasta Espoossa. Yleiskuvan ongelmana on, että aihe uhkaa paisua hyvin laajaksi. Tutkimus antaa paljon erilaista tietoa, mutta yksityiskohtiin ei takerruta syvällisemmin. Tulokset antaisivat aihetta monenlaisiin jatkotutkimuksiin.

En halunnut rajata tutkittavaa joukkoa, koska olin skeptinen vastausten määrän suhteen. Ajattelin myös, ettei kovin pienellä vastaajajoukolla saada mielenkiintoisia ja yleispäteviä vastauksia. Tiesin lisäksi, että usein kyselylomakkeet täytetään puutteellisesti. Kyselykaavakkeet eivät mielestäni paisuneet liian laajoiksi, koska ne mahtuivat yhdelle A4 –paperille.

Päätin jaotella opiskelijat kahteen ryhmään: lukiolaiset ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijat. Tähän syynä oli, että ainakin omien kokemuksieni mukaan nämä kaksi ryhmää eroavat selkeästi toisistaan opiskelijatyypeinä. Luonnollisesti sisäistä vaihtelua on näissäkin ryhmissä. Erottelua olisi voinut jatkaa esimerkiksi tyttöihin ja poikiin, mutta en kokenut jaottelulla saavani merkittävää lisäinformaatiota. Erityisoppilaat olisi myös voinut ja ollut ehkä syytäkin erottaa omaksi joukokseen, mutta aihe olisi paisunut taas paljon laajemmaksi. Siinäpä mielenkiintoinen aihe toiselle tutkimukselle !

Kvalitatiivisen tutkimuksen koonti on vaikeampaa ja tulkinnanvaraisempaa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Siinä on omat vaaransa. Tuonko vastaajien äänet esille ”oikein” ? Tulkinta on aina osaltaan kiinni tulkitsijasta, hänen silmälasiensa väristä. Mitä painotan, mitä jätän huomioimatta, koska asiaa on niin paljon ?

5 TULOKSET

5.1 Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden vastaukset

Vastauksia tuli yhteensä 106 opiskelijalta kuudesta eri ammatillisesta oppilaitoksesta. Kaavakkeet oli täytetty osittain puutteellisesti. Olen listannut vastaukset yleisyyssjärjestykseen. Numerot ilmoittavat samanlaisten vastausten lukumäärän.

1. Mikä oli tärkein syy, miksi valitsit juuri nykyisen koulusi (lukio tai ammatillinen oppilaitos) peruskoulun jälkeiseksi jatko-opintopaikaksesi ?

- olen kiinnostunut alasta	58
- en päässyt muualle.....	6
- sopivin vaihtoehto	5
- en jaksa lukea niin paljon kuin lukiossa	5
- saan suoraan ammatin.....	4
- haluan ihmisläheisen työn (lähihoitaja).....	3
- lukio ei maistunut	3
- en päässyt lukioon	3
- saa hyvät työpaikat	2
- tämä ala antaa mahdollisuuden sijoittua moneen ammattiin.....	2
- lyhyt koulumatka	2
- koska pärjään paremmin käytännössä kuin lukuaineissa	2
- sisko käynyt saman koulun ja suositteli	2
- olen kuullut paljon hyvää tästä oppilaitoksesta	2
- lukio ei kiinnosta	2

Yksittäisiä mainintoja:

- että saisin jonkin koulutuksen
- hyvät kulkuyhteydet
- opiskelusta saa ammatin ja sen jälkeen voi lukea lisää tai aloittaa suoraan työelämän
- tulin ammatilliseen, koska lukio on turha
- täällä on kavereita
- opo ehdotti
- halusin kehittää itseäni
- kävin tutustumassa
- kyllästyin lukioon käytyäni yhden vuoden
- hetken mielijohteesta
- kouluun tultiin esittelemään linjaa

2. Ketkä vaikuttivat eniten päätökseesi (vanhemmat, kaverit, opolta saamasi tiedot, täysin oma valinta...)

- oma valinta	60
- vanhemmat ja itse	13
- oma valinta ja opo	8

- vanhemmat	5
- itse ja kaverit.....	4
- vanhemmat, opo ja itse	4
- opolta saatu tieto	4
- vanhemmat, opo	1
- itse ja sukulaiset kannustivat	1
- sosiaalityöntekijä ja työvoimatoimiston henkilö	1
- kaverit ja opo	1
- kaverit, opon tiedot ja itse	1

3. Missä vaiheessa peruskoulun (9. luokan) aikana tiesit minne haet yhteishaussa ?

- 9. luokan alusta	23
- 9. luokan puolivälissä	14
- aivan loppuvaiheessa	13
- 8. luokan jälkeen / luokalla	12
- en tiennyt yhtään minne olisin hakenut (en tullut suoraan peruskoulusta , valitsin ensin ”väärän” ja vaihdoin myöhemmin, hain tänne vasta syksyllä, en päässyt yhteishaussa mihinkään)	9
- 7.luokalta lähtien	5
- kaksi - kolme viikkoa ennen hakupapereiden palauttamista	3
- kevätlukukaudella	3
- yhden lukiovuoden jälkeen	2

Yksittäisiä mainintoja:

- 10. luokalla
- kuukausi ennen kun lomake piti palauttaa
- syyslukukaudella
- kun sain yhteishakulomakkeet
- yhteishaun aikana en ollut vielä tehnyt päätöstä
- en tiennyt peruskoulussa, pääsin peruutuspaikalle
- ennen 9.luokkaa
- vasta kun sain kutsun pääsykokeeseen
- avoimien ovien päivän jälkeen
- aikuislukiossa
- keskusteltuani opon kanssa
- en vieläkään tiedä mitä haluan
- työkokeilun jälkeen
- kahden vuoden kuluttua peruskoulun jälkeen
- next step- messujen jälkeen
- heti kun kuulin tästä koulusta
- olin ensin puoli vuotta toisessa ammattikoulussa
- hain vasta 19-vuotiaana näihin opintoihin
- periaatteessa olen aina tiennyt
- päätin vasta kesäloman aikana (9. jälkeen)

4. a. Saitko tarpeeksi tietoa eri jatko-opiskeluvaihtoehdoista peruskoulun aikana

- kyllä	82
- en	22
- ehkä.....	2

b. Jos et, mitä jäit kaipaamaan ?

- enemmän tietoa ammattialoista ja ammattikouluista	10
- enemmän tietoa eri opiskeluvaihtoehdoista.....	4
- enemmän tietoa yhdistelmäopinnoista	2

Yksittäisiä vastauksia:

- Hain tietoa itsekseni ja vanhempieni kanssa. Opon tunneilla puhuimme pääosin lukioista.
- Oikeaa ja selkeää valistusta kaikista vaihtoehdoista: miten niihin pääsee, mitä siellä tehdään ja mihin ammattiin voi valmistua. Nyt koulutusopaskirja vain lätkäistiin pöydälle ja odotettiin että se tulee luettua.
- enemmän tietoa lukio-opinnoista
- opon olisi pitänyt ottaa selvää pitävätkö kaikki hänen kertomansa asiat paikkansa. En olisi valinnut kaksoistutkintoa jos opo olisi selittänyt asiat oikein.
- ylipäättänsä henkilökohtaista ohjausta
- opolta en saanut tarpeeksi tietoa, vaan jouduin etsimään itse

5. Oliko Espoon koulutusmessuista sinulle hyötyä ? Jos oli, millaista hyötyä ? Jos ei, miksi ei ?

- en käynyt messuilla	50
- ei ollut hyötyä.....	20
- oli hyötyä	15
- en osaa sanoa	14
- oli hyötyä koska sai tietoa eri vaihtoehdoista.....	10
- ei hyötyä koska valinta oli jo tehty	4
- oli hyötyä koska kuuli alan asiat oppilaiden suusta.....	3

Yksittäisiä vastauksia:

- messut vahvistivat päätöstäni
- oli koska siellä näki kokonaiskuvan eri oppilaitoksista
- sain tietää etten ainakaan mene lukioon, koska siellä on liian rankkaa
- kävin kiertämässä ne paikat koska siellä oli kavereita
- en älynnyt ottaa selvää monista kouluista
- ei saanut tarpeeksi tietoa
- en silloin kiinnittänyt mihinkään huomiota
- ei koska liian paljon porukkaa
- ei ollut koska en keskittynyt koulujen esittelyihin
- en tiedä mitä ne on

6. Oliko avoimien ovien päiviä riittävästi ? Mitä mieltä olet niiden ajankohdasta (pidettiin tammikuussa) ?

- oli riittävästi.....	55
- en käynyt	17
- ei ollut riittävästi.....	16
- en osaa sanoa	9

Ajankohta ?

- hyvä	30
- hieman myöhemmin keväällä parempi.....	2
- huono	1
- ennen joululomaa olisi ollut hyvä olla yksi päivä ja tammikuussa toinen	1
- helmikuussa olisi voinut olla myös	1
- liian myöhään, ei tarpeeksi aikaa miettiä.....	1

7. Oletko sitä mieltä, että nykyinen opiskelupaikkasi on sinulle juuri se oikea ? Perustele vastauksesi.

on oikea paikka.....	89
- olen kiinnostunut nykyisestä alasta	43
- olen viihtynyt todella hyvin	8
- opiskelu on sujunut hyvin.....	3
- saan hyvät jatko-opiskelumahdollisuudet	2
- opettajat osaavat opettaa	2
- täällä pääsee helpolla	2

Yksittäisiä mainintoja:

- vaikuttaisi olevan se mitä ajattelinkin	
- välillä ei ole niin kiinnostava kun luulin, mutta uskon olevan oikea paikka	
- ala tuntuu oikealta	
- tämä on vielä hauskeempaa ja kiinnostavampaa kun olen ollut täällä jonkin aikaa	
- paljon työssä oppimista	
- koulu on lähin kotoani ja seuraavalla vuodella kaverini tulee tänne	
- sosiaalinen ympäristö koulussa hyvä	
- olen todella iloinen etten mennyt lukioon	
en ole varma	8
ei	4
ehkä.....	3
en osaa sanoa	2
- en ole enää varma onko ala oikea.....	4
- oppimishalua ei ole enää	1
- en ole varma koska en tiedä tulevaisuudesta vielä mitään	1
- tylsä koulu	1

8. Oletko edelleen siinä opiskelupaikassa, johon yhteishaussa tulit valituksi ?

- kyllä 86
- en 18
- en hakenut yhteishaussa 2

9. Mikä oli syy oppilaitoksen / opintolinjan vaihtamiseen ?

- ala ei kiinnostanut 3
- lukio ei kiinnostanut ja tiesin mille ammattialalle haluan 3
- en viihtynyt lukiossa 3
- lukio oli liian rankka 1
- tympäisevät aineet lukiossa ja motivaation puute 1
- tulin kesäloman aikana muihin ajatuksiin 1
- en viihtynyt 10. luokalla, jossa olin yhden päivän 1
- en päässyt yhteishaussa mihinkään 1
- huono menestys edellisessä koulussa 1

10. Milloin teit vaihdon ?

- yhden lukiovuoden jälkeen 3
- ensimmäisenä opiskelusyksenä 2
- vähän ennen joulua (eka vuonna) 1
- pääsin kolmannen jakson alussa uuteen kouluun 1
- joulukuussa 1
- kesäloman aikana 1
- neljän päivän jälkeen lukiossa 1
- kaksi ja puoli viikkoa koulun alusta 1
- heti syyslukukauden alettua 1
- yhden vuoden jälkeen ”väärässä” koulussa 1

11. Keneltä ja millaista apua sait vaihtotilanteessa ? Oliko saamasi tuki riittävää ?

- apu oli riittävää 8
- en saanut apua riittävästi 2
- sain apua opolta 5
- sain tietoa kavereilta 2
- sain apua opolta ja vanhemmilta 1
- äiti auttoi 1
- sain apua oppilaitokselta ja internetistä 1
- en saanut apua keltään, olin omatoiminen 1

12. Tähän voit kirjoittaa ajatuksia, miten mielestäsi voitaisiin kehittää peruskoulusta toiselle asteelle siirtymistä, jotta jokainen löytäisi mahdollisimman sopivan ja mieluisan jatko-opiskelupaikan ja ”vääriltä” valinnoilta välttyttäisiin.

- Kerrottaisiin kaikista opiskelupaikoista monipuolisesti ja mitä niissä tehdään käytännössä. 10
- Pitäisi olla enemmän tutustumiskäyntejä 6

- Jokaisella oppilaalla tulisi olla mahdollisuus jutella henkilökohtaisesti opon kanssa opiskelumahdollisuuksista, jotta tietäisi enemmän.....4
- Tietoa eri opiskelupaikoista paljon aiemmin (8. luokalla). 3
- Enemmän voisi kertoa ammatillisten oppilaitosten tarjonnasta. 2
- Enemmän tutoreiden vierailuja eri kouluista.....2

- Opon tunteja pitäisi olla enemmän ja siellä pitäisi kuunnella. Yleensä on oppilaista kiinni miten asiat tulevat selviksi. Vääristä valinnoista ei voi syyttää opoja ja niiden pitämiä tunteja. Kaikista kouluista riittää tietoa jos vain itse haluaa sitä etsiä. Useita painostavat vanhemmat valintoihinsa.
- Opot pitäisi kouluttaa paremmin oppilaiden tulevaisuudensuunnittelua varten.
- Opiskelupaikan valinta on vaikea päätös, koska on vaara että tekee virheen. Kaikki eivät valitse opiskelupaikkaa itsensä vuoksi vaan vanhempien ja kavereiden takia ja siksi valitsevat väärin. Väärältä alalta voi olla vaikea vaihtaa, vaarana on että lopettaa koulun käynnin kesken.
- Yritettäisiin pitää oppimishalu oppilaalla.
- Enemmän avoimien ovien päiviä ja enemmän ohjausta.
- Kannattaa muistaa että yhteishaku ei ole välttämättä se ainoa oikea tapa hakea kouluihin. Se mitä laitot yhteishakuun ei ole sitovaa, voit muuttaa mieltäsi myöhemmin. Alaa kannattaa miettiä tarkoin eikä mennä sinne minne kaveritkin menevät.
- Yläaste valmentaa enemmän lukio-opintoja varten kuin ammatillisia.
- Eri ammatteihin liittyviä testejä enemmän.
- Kerrottaisiin enemmän valintaperusteista jotta voisi varautua paremmin.
- Olisi hyvä olla muutaman viikon harjoittelu siinä koulussa mihin haluaa, niin pääsisi näkemään mitä se on.
- Kymppiluokka pakolliseksi.
- Liian lyhyt miettimisaika yleensä saa nuoret menemään lukioon, jonka he yleensä keskeyttävät.
- Olisi hyvä ettei opo painostaisi liikaa vaan antaisi tietoa ja tukea oppilaan omaan valintaan.
- Jokaisen pitäisi saada itse päättää mihin hakee.
- Kannustavia keskusteluja, ei masentavia !

5.2 Lukiolaisten vastaukset

Vastauksia tuli yhteensä 127 lukio-opiskelijalta kuudesta eri espoolaisesta lukiosta. Samoin kuin ammattioppilaitosten opiskelijoilla, myös nämä vastauslomakkeet olivat puutteellisesti täytettyjä.

1. Mikä oli tärkein syy, miksi valitsit juuri nykyisen koulusi (lukio tai ammatillinen oppilaitos) peruskoulun jälkeiseksi jatko-opintopaikaksesi ?

- sijainti lähellä kotia , kulkuyhteydet hyvät.....47
- lukion painotukset 20
- sisäänpääsykeskiarvo.....16
- koulun hyvä maine 10
- jatko-opiskelumahdollisuudet.....10

- koulun ilmapiiri	8
- kaverit	8
- tarvitsin lisää miettimisaikaa	6
- kiva rakennus	5
- kävin yläasteen samaa koulua ja oli luontevaa jäädä	5
- siskon /veljen suositukset	5
- uusi koulu	4
- en tiennyt mitä tehdä isona	4
- en keksinyt linjaa ammatillisessa, joka olisi sopinut minulle.....	4
- kaveri suositteli.....	3
- paras lukio johon pääsin	2
- ei yläastetta samassa rakennuksessa.....	2
- hyvät opettajat	2
- pääsi helposti	2

Kerran mainittuja syitä olivat: aina ollut lukio tavoitteena, pieni lukio, lukio tuntui sopivammalta kuin ammattioppilaitos, en halunnut ammattikouluun niin lukioon oli ”pakko” mennä, yleissivistyksen takia, en tiennyt mihin hakea niin tämä oli hätäratkaisu, minut sijoitettiin tänne koska keskiarvoni ei riittänyt hakemaani lukioon.

2. Ketkä vaikuttivat eniten päätökseesi (vanhemmat, kaverit, opolta saamasi tiedot, täysin oma valinta...)

- oma valinta	67
- kaverit ja oma valinta	17
- vanhemmat ja oma valinta	9
- kaverit	8
- iso veli / sisko ja oma valinta	7
- vanhemmat	5
- opolta saatu tieto	4
- vanhemmat ja kaverit	3
- kaverit, opo, itse, vanhemmat	2
- sisko / veli ja kaverit	2
- seurasin isoveljen jälkiä.....	2
- kaverit, vanhemmat ja oma valinta.....	1
- -minut sijoitettiin tänne.....	1
- lukion rehtorin puhe	1

3. Missä vaiheessa peruskoulun (9. luokan) aikana tiesit minne haet yhteishaussa ?

- 9. alusta asti	31
- hieman ennen yhteishakukaavakkeiden palautusta	31
- joulun aikoihin.....	18
- kevätlukukaudella.....	7
- tammikuun lopulla.....	6
- avoimien ovien jälkeen.....	5
- viikkoa ennen palautuspäivää.....	5
- en muista.....	5

- vasta kaavaketta täyttäessä	5
- kuukautta ennen hakua	3
- en missään vaiheessa	3
- koulutusmessujen ja lukiovierailun (avoimet ovet) jälkeen	2
- 7. luokalla	2

4.a. Saitko tarpeeksi tietoa eri jatko-opiskeluvaihtoehdoista peruskoulun aikana

- kyllä	105
- en	22

b. Jos et, mitä jäit kaipaamaan ?

- enemmän tietoa eri ammatillisista oppilaitoksista ja opinnoista (ei oikein tiennyt mitä ammattinimikkeet tarkoittavat ja minkä ammatin niillä voi saada , tietoa mihin ammattiin mistäkin amiksesta valmistuu, valitsin lukion koska tietoa liian vähän)	12
- enemmän tietoa eri lukioista.....	3
- enemmän tietoa erikoisaloista	2
- tietoa yhdistelmäutkinnoista.....	1
- lukioden parempaa esittelyä, puhuttiin vain ammattikouluista	1
- enemmän tietoa lukio-opiskelun käytännöstä.....	1
- lisätietoa Helsingin kouluista	1

5. Oliko Espoon koulutusmessuista sinulle hyötyä ? Jos oli, millaista hyötyä ? Jos ei, miksi ei ?

ei ollut hyötyä.....	53
----------------------	----

- päätös jatko-opiskelupaikasta oli jo tehty.....	14
- ei saanut mitään uutta tietoa	11
- ei kiinnostanut katsella / etsiä tietoa.....	4
- liikaa ihmisiä	2
- turha tapahtuma	2
- jaettiin vain esitteitä.....	1
- kaikki mainostivat itseään	1
- istuttiin kavereiden kanssa kahvilassa	1
- ei ollut tarpeeksi intoa kuunnella.....	1

oli hyötyä.....	38
-----------------	----

- sai uutta lisätietoa	22
- sai esitteitä	8
- kuuli mielipiteitä opiskelijoilta.....	5
- sai tutustua eri koulutusaloihin	3
- näki kaikki koulut samassa paikassa	2
- tutustuin ensi kerran valitsemaani lukioon	1
- sai karkkia.....	1

en käynyt messuilla 31

- joillakin vastaajilla oli ollut TET-viikko yhtä aikaa eikä ollut päässyt messuille, jotkut ilmoittivat etteivät ole kuulleetkaan koko messuista

en muista.....5

6. Oliko avoimien ovien päiviä riittävästi ? Mitä mieltä olet niiden ajankohdasta (pidettiin tammikuussa) ?

- oli riittävästi 58
- ei ollut riittävästi 40
- en käynyt 11
- voisi olla kolme (tai neljä) kertaa 4
- myös Helsinkiin tulisi saada mennä vapaasti 1
- oli jos tiesi jo melko varmasti minne halusi 1

Ajankohta ?

- hyvä 52
- liian aikaisin.....3
- joulukuu olisi parempi 2
- aika myöhään, olisivat voineet olla aiemmin 2
- jäivät kokeiden takia väliin.....1
- huono 1

7. Oletko sitä mieltä, että nykyinen opiskelupaikkasi on sinulle juuri se oikea ? Perustele vastauksesi.

on 102
 en osaa sanoa 12
 ei 8
 en ole varma 5

- koulussa on hyvä henki / ilmapiiri.....20
- opetus on hyvää 19
- viihdyn.....18
- hyvät kaverit/saanut uusia kavereita.....14
- lähellä asuinpaikkaa.....5
- lukio antaa hyvän pohjan jatkokoulutukseen 4
- ei, koska olisi ehkä pitänyt mennä ammatilliseen 3
- voi painottaa juuri sitä mitä halusikin 3
- mukava opiskella 2
- mukavat opettajat.....2

Muita yksittäisiä perusteluja sille, että nykyinen opiskelupaikka on oikea:

- on tyytyväinen, mutta tuntee olevansa liian huono
- voi osallistua tai olla osallistumatta

- persoonalliset opettajat elävöittävät
- asiallinen ja opettava
- kyllä, tunnen itseni älykkääksi
- opiskelumenestykseni on lähtenyt nousuun
- saa lisää yleistietämystä ja tavoitteet selkiytyvät
- on vastannut odotuksia

Yksittäisiä perusteluja miksi opiskelupaikka ei tunnu oikealta:

- en viihdy (opiskelupaikka oli vanhempien valinta)
- olisin halunnut lähempänä sijaitsevaan kouluun
- en pärjää kielissä
- kaipaaisin vähän rennompaan ympäristöön
- ehkä vähän liikaa paineita
- kaikki ovat niin hyviä ja täällä ovat kauheat paineet
- koulussa painotetaan liikaa luonnontieteitä ja ilmapiiiri on kilpailuhenkinen
- Koulun ympäristö ja oppilaat erottuvat liikaa kaikesta minulle ”normaalista”.

8. Oletko edelleen siinä opiskelupaikassa, johon yhteishaussa tulit valituksi ?

- kyllä 120
- en 7

9. Mikä oli syy oppilaitoksen / opintolinjan vaihtamiseen ?

- lyhyempi koulumatka 2
- sijainti 1
- en jaksanut amista..... 1
- koulun huono ilmapiiiri 1

10. Milloin teit vaihdon ?

- vähän ennen koulun alkua 1
- oli ensimmäisen vuoden amiksessa 1
- ilmoittautumispäivänä 1
- kolmannen jakson alussa 1

11. Keneltä ja millaista apua sait vaihtotilanteessa ? Oliko saamasi tuki riittävää ?

- apua ei keltään, soitteli itse..... 2
- oli riittävästi apua 2
- rehtorilta 1
- opolta 1

12. Tähän voit kirjoittaa ajatuksia, miten mielestäsi voitaisiin kehittää peruskoulusta toiselle asteelle siirtymistä, jotta jokainen löytäisi mahdollisimman sopivan ja mieluisan jatko-opiskelupaikan ja ”vääriltä” valinnoilta välttyttäisiin.

- lisää avointen ovien päiviä 6
- nykyinen systeemi on varmaan ihan hyvä.....5
- peruskoulun opon tunneilla pitäisi käsitellä monipuolisesti eri jatko-opiskelumahdollisuuksia 5
- lisää tutor-vierailuja 9.-luokkalaisille 3
- enemmän kunnan neuvontaa ja tietoa myös ammattikouluista.....3
- enemmän tietoa lukioista 2
- kannattaa harkita mitä haluaa 2
- ammatillisista pitäisi kertoa yhtä paljon kuin lukioista ettei niitä pidettäisi huonoina paikkoina 2
- olisi hyvä miettiä onko järkevintä mennä kavereiden perässä. 2
- jokaisella pitäisi olla mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun opon kanssa. 2
- vastenmieliseen paikkaan ei kannata edes hakea
- opiskelupaikkoihin, opiskelijoihin ja opettajiin tutustuminen on paras tapa päätyä oikeaan valintaan
- yläasteille pätevät opot, jotka osaavat antaa objektiivista tietoa eri oppilaitoksista
- väärän valinnan voi aina muuttaa oikeaksi
- 7. luokalla pitäisi tehdä alustavia päätöksiä miksi ryhtyy
- monet opettajat yläasteellani kertoivat, että lukio on se paikka minne pitää mennä ja ammattikoulu on paikka jonne mennään vain jos ei muualle päästä
- opiskelija voisi olla viikon oppilaitoksessa jonne ensisijaisesti pyrkii ja käydä jonkun ryhmän / opiskelijan mukana tunneilla
- oppilaitosten keskiarvovaatimusten ei välttämättä pitäisi merkitä niin paljon vaan esim. asuinpaikalla olisi väliä vähän
- opojen pitäisi kertoa tasapuolisesti kaikista vaihtoehdoista ja he eivät saisi tyrkyttää omia suunnitelmiaan oppilaille.
- yhteistyötä lukiodien, ammatillisten ja yläasteiden välille pitäisi lisätä
- opon tunneilla pitäisi alkaa puhua ja miettiä aikaisemmin toisen asteen opiskelupaikoista koska omalla kohdallani valinta tuli ehkäpä liian nopeasti ja yhtäkkiä.
- joistakin ammattikouluista ja linjoista kuulin liian myöhään
- esittelyt ja muut ohjaukset toimii
- tärkeä tuki on kaverit, joilta sai tukea ja hyviä vinkkejä. Kysy vanhemmiltasi eri vaihtoehdoista ja käy avoimien ovien päivissä.
- Itse kävin kymppiluokan. Siitä sai harkinta-aikaa. Pitää itse päättää mihin haluaa mennä. Vanhemmat eivät saa sitä päättää, neuvoja voi antaa.
- Voitaisiin kertoa esim. ammatinvalintapsykologeista. Jos tietää mihin ammattiin haluaa, koulu on helpompi valita sen mukaisesti.
- avoimien ovien päivinä enemmän tietoa opettajilta.
- Opon pitäisi ottaa huomioon luokka, mitä se haluaa. Meille kerrottiin vain amiksista vaikka kukaan ei ollut sinne hakemassa. Lukiot jäi liian vähälle.
- Mielestäni ammattioppilaitoksiin olisi ollut hyvä olla pakko tutustua, koska niitä ei edes harkitse jos on hyvä keksiarvo.
- Espoon koulutusmessuja pitäisi kehittää mielenkiintoisemmiksi.

- kannustusta omiin mielipiteisiin ja mieltymyksiin, jotta jokainen menee minne haluaa riippumatta kaveriporukasta.
- Enemmän tietoa lukion ja ammattikoulun välisistä eroista pitäisi saada.
- Pitäisi painottaa sitä ettei luule itsestään liikoja. Lukio on joillekin erittäin raskas.
- Aina sanotaan että kavereiden ei loppupeleissä pitäisi vaikuttaa valintoihin. Mutta mieluummin huonompi koulu ja hyvät kaverit kuin hyvä koulu ja huonot kaverit.

5.3 Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajien vastaukset

Espoolaisissa ammatillisissa oppilaitoksissa toimii kuusitoista opinto-ohjaajaa, joista kahdeksan vastasi kyselyyn.

1. Millaista yhteistyötä teet peruskoulun opinto-ohjaajien kanssa ?

Yhteistyötä peruskoulujen kanssa tehdään monipuolisesti. Opinto-ohjaajat tai tutorit käyvät pitämässä yhdeksäsluokkalaisille esittelytilaisuuksia. Opot vierailevat vanhempainilloissa. Toiset opinto-ohjaajat käyvät enemmän opiskelijakohtaisia keskusteluja ja neuvotteluja, toisilla sitä tapahtuu aika satunnaisesti. Ammatillisissa oppilaitoksissa on järjestetty informatiivisia , markkinointihenkisiä opo-päiviä, jolloin yläkoulujen opinto-ohjaajat ovat saaneet tehdä käden taidon tehtäviä eri osastoilla. Erilaisilla koulutuspäivillä vaihdetaan kuulumisia puolin ja toisin. Peruskoulujen oppilaille järjestetään tutustumisjaksoja ammatillisissa oppilaitoksissa.

2. Saavatko peruskulusta toiselle asteelle siirtyvät opiskelijat mielestäsi yläkoulun aikana riittävästi ohjausta ja tietoa eri jatko-opiskeluvaihtoehdoista ?

Suurin osa opinto-ohjaajista oli sitä mieltä, että lukioita painotetaan paljon, jolloin ammatilliset oppilaitokset jäävät liian vähälle huomiolle. Toisaalta ohjaus riippuu hyvin paljon peruskoulun opinto-ohjaajista.

3. Miten avointen ovien päiviä voitaisiin kehittää palvelemaan paremmin yhdeksäsluokkalaisia ?

Sekä oppilaita lähettävät yläkoulut että avointen ovien päiviä järjestävät oppilaitokset saivat osakseen kritiikkiä. Kaksi opinto-ohjaajaa epäili yhdeksäsluokkalaisten todellista mahdollisuutta päästä tutustumaan ammatillisiin oppilaitoksiin. Erään vastaajan idea oli, että kaikilla yhdeksäsluokkalaisilla tulisi olla avoimien ovien päivänä vapaata muusta opetuksesta, jolloin he ehtisivät tutustua useampaan ammatilliseen alaan saman päivän aikana. Tutustumiskäynnit tulisi usean opinto-ohjaajan mielestä organisoida paremmin. Yläkoulujen oppilaita ei saisi lähettää yksin ilman valvontaa, vaan he voisivat tulla ryhmittäin opettajien ja opinto-ohjaajien kanssa yhdessä. Ryhmille olisi sovittava selkeät tapaamisajat. Oppilaita voisi olla tehtäviä oman koulun puolesta, jotta tutustuminen olisi mielekästä ja tavoitteellista. Myös lukioon hakevat voisivat tulla vierailemaan ammatillisissa, koska he saattavat keskeyttää lukion tai hakea lukion jälkeen ammatilliseen. Peruskoulujen opinto-ohjaajien olisi erittäin tärkeää myös

osallistua päiviin, koska uutta asiaa ammatillisesta koulutuksesta tulee koko ajan. Nykyisin opinto-ohjaajia näkyy harmittavan vähän paikalla.

Kaksi vastaajaa esitti toiveen, että ammatillisissa oppilaitoksissa tulisi panostaa enemmän toiminnallisiin ja osallistuviin avoimien ovien päiviin. Usein oppilaitokset esittelevät normaalia opetuspäivää, joka antaa vain hetken kuvan ammatillisesta osaamisesta. Erään opinto-ohjaajan ajatuksena oli, että halukkaat yläkoulujen oppilaat voisivat tulla tutustumaan myös muulloin esimerkiksi yhden päivän ajaksi ammatillisiin opintoihin.

4. Mielipiteitä ja kehittämisajatuksia Espoon koulutusmessuista

Espoon koulutusmessut saivat paljon kritiikkiä melkein kaikilta vastaajilta. Messut eivät oikein tunnu nykyisellään tarpeellisilta. Ovatko ne vaivannäköön nähden turhat? Useimmille yhdeksäsluokkalaisille ne näyttävät olevan ”läpijuoksun” paikka. Messut palvelevat ehkä enemmänkin oppilaiden vanhempia, vaikkakin viime messuilla he eivät olleet ehtineet tutustua osastoilla tarpeeksi, koska auditoriotilaisuus oli venynyt liian pitkäksi. Iso tilaisuus auditoriossa on ehkä turha, koska esimerkiksi koulutusoppaista löytyy kaikki tiedot valittavista linjoista ja oppilaitoksista todella hyvin. Jos messuja edelleen pidetään, voisi osastoille järjestää enemmän toimintaa seisomisen sijaan. Kunnollinen ja toimiva tekniikka sekä riittävät tilat helpottaisivat järjestelyjä. Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset tulisi olla tasavertaisessa asemassa ajallisesti vanhempainillassa. Messut voitaisiin pitää myös pelkästään ammatillisesta koulutuksesta työnäytöksineen. Lukiot tuntuvat olevan niin selvää asiaa, että niiden on turha kilpailla keskenään messuilla saman asian tarjonnassa. Vain yhden vastaajan mielestä messut ovat hyvin organisoitu tapahtuma. Hänenkin mielestään tutustumassa käyvillä oppilailta voisi olla enemmän tehtäviä, esimerkiksi eri aloihin liittyen, joita purettaisiin koulussa messujen jälkeen.

5. Mitä tietoja kaipaat toiselle asteelle siirtyvistä opiskelijoista?

Suurin osa vastaajista kaipasi samansuuntaisia tietoja. Peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvistä opiskelijoista olisi hyvä tietää mahdolliset tuen tarpeet, kuten esimerkiksi mukautukset, tukiopetustarpeet ja sosiaaliset ongelmat. Yleensä erityisopetusta saaneiden opiskelijoiden taidot, mitä he todella osaavat ja miten oppimisvaikeudet ovat näkyneet olisi hyvä tietää. Samoin kaivattiin mukautetuista saatekirjettä opiskelijan persoonallisuudesta ja olemuksesta kokonaisuudessaan. Maan hiljaisista tulisi olla erityismaininta ettei heitä pelästytettäisi heti alussa. Maahanmuuttajien kielitaito olisi hyvä tietää. Tiedon kulku olisi saatava riittäväksi. Olisi hyvä, jos opiskelijahuolto voisi tukea uutta opiskelijaa heti alusta, ettei keskeyttämisistä ym. tulisi turhaa tietämättömyyden takia. Yhdelle vastanneista opinto-ohjaajista riittää oppilaan koulutodistus. Jos hän kaipaa lisätietoa yksittäisistä tapauksista, hän voi hankkia sen soittamalla yläkouluun.

6. Mitä mieltä olet ideasta kehittää Espooseen yhteinen tiedonsiirtokaavake peruskoulusta toiselle asteelle?

Kaikki vastaajat kannattivat ideaa. Kaavake tulisi siirtyä oppilaitoksessa ydinjoukolle eli oppilashuoltoryhmälle, joka ensisijassa on opiskelijoiden tukena yhteistyössä ryhmänohjaajan kanssa. Kaavakkeessa olisi hyvä näkyä esimerkiksi opiskelijan saama

erityisopetus peruskoulussa. Yksi vastaaja kannatti Vantaalla käytössä olevan kaltaista lomaketta. Yksi opinto-ohjaaja puolestaan ehdotti lomakkeen sijasta sähköistä tietokantaa kuten sosiaali- ja terveystoimella on jo käytössä.

7. Kuinka paljon vuosittain arvioit oman oppilaitoksesi osalta olevan opiskelijoita, jotka

a. tulevat valituksi yhteishaussa, mutta eivät aloita opintojaan

Kolme vastaajaa arvioi tällaisia opiskelijoita olevan hyvin vähän/ 2 – 5 %, yksi noin 10 % ja kaksi noin 20 %.

b. keskeyttävät / vaihtavat opiskelupaikkaa ensimmäisen opiskeluvuoden aikana

Neljä vastaajaa arvioi määräksi noin 10 %, kaksi noin 20 %.

8. Missä vaiheessa opintoja tapahtuu eniten keskeyttämisä / vaihtoja ?

Neljä opinto-ohjaajaa vastasi keskeyttämisä tai opiskelupaikan vaihtoja tapahtuvan eniten ensimmäisen vuoden aikana. Kolmen vastaajan mukaan niitä tapahtuu eniten jo aivan opintojen alussa ensimmäisten viikkojen / ensimmäisen jakson aikana esimerkiksi opiskelijan saatua peruutuspaikan muualta. Osa opiskelijoista huomaa jo heti alkuvaiheessa, että ala on väärä tai opinnot ovat liian vaativia. Yhden vastaajan mukaan opintojen loppuvaiheessa tapahtuu myös keskeyttämisä ja alan vaihtoja, kun opiskelija on käynyt koulua lähes kolme vuotta ja tajuaa, ettei hän pysty suorittamaan opintojaan loppuun maksuttoman opiskeluajan puitteissa.

9. Miten mielestäsi voitaisiin ehkäistä syrjäytymistä nivelvaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle ?

Syrjäytymistä nivelvaiheessa voitaisiin ehkäistä esimerkiksi erityyppisillä työpajatoiminnoilla ja toisen asteen erityisopetusta lisäämällä. Neljä opinto-ohjaajaa mainitsi peruskoulun lisäluokat yhtenä keinona. Niiden opetussuunnitelmia tulisi kuitenkin kehittää. Ammattikymppit voisivat olla monille oppilaille tarpeen. ”Peruskoulusta voitaisiin ohjata lisäluokalle kasvamaan ne oppilaat, jotka eivät ole läpäisseet peruskouluvaatimuksia armovitosilla.” Peruskoulusta ammatilliseen tulee jopa opiskelijoita, joilla ei ole teoreettisia valmiuksia pärjätä. Esimerkiksi matematiikasta ei hallita edes kerto- ja jakolaskuja ja äidinkielessä on isoja aukkoja. Jatko-opintojen suunnittelua peruskoulussa tulisi tehostaa. Opiskelijan tilanteeseen olisi paneuduttava henkilökohtaisesti. Todellinen motivaatio alalle olisi selvitettävä – ei puolesta hakemista, ellei opiskelija ole oikeasti kiinnostunut.

10. Kenen vastuulle kuuluvat nuoret, jotka eivät jatka opintojaan missään ?

Nämä nuoret nähtiin kuuluvan monien tahojen vastuulle. Joidenkin mielestä alaikäiset kuuluvat vanhempien, muut sosiaali – työvoimatoimiston vastuulle. Muita mainintoja olivat: kunnan koulu- ja sosiaalitoimi, työvoimatoimiston ammatinvalinnanohjaus, nuorten ohjaus, alkuun (puoli vuotta) peruskoulu ja opiskelijahuolto josta siirto työvoimahallintoon, sosiaalityöhön tms.

11. Mitä muita ajatuksia / ideoita sinulla on liittyen nivelvaiheen ohjaukseen ja ongelmiin peruskoulusta toiselle asteelle siirryttäessä ?

- Armoviitokset pois, tehdään karhunpalvelus opiskelijallekin niitä antamalla.
- Kaikki eivät ole jatko-opintokelpoisia, vaikka saavat peruskoulusta päättötodistuksen.
- Äidinkielenä joku muu kieli –ryhmästä pääsee paljon opiskelijoita, jotka eivät selviydy suomen kielellä jatko-opinnoista.
- Enemmän pitäisi tehdä eri asteiden yhteistyötä. Tämän yhteistyön kehittäminen ei kuitenkaan saisi jäädä vain opinto-ohjaajien harteille.
- Kaupungilla pitäisi olla nuorille paikat ja nuoriso-ohjaajat. Muuten nuoret eivät saa papereita ulos, koska monilla valmistuminen on kiinni hyvinkin pienestä. Pienestä asiasta on voinut tulla iso este.

5.4 Lukioiden opinto-ohjaajien vastaukset

Kyselyyn vastasi neljä kahdestatoista espoolaisesta lukion opinto-ohjaajasta.

1. Millaista yhteistyötä teet peruskoulun opinto-ohjaajien kanssa ?

Lukioiden opinto-ohjaajat lähettävät / tarjoavat tutoreita yläkouluille esittelemään omaa lukiotaan ja lukio-opintoja yleisesti. Opinto-ohjaajat itse vierailevat yläkoulujen vanhempainilloissa. Lisäksi he tiedottavat yläkoulujen opinto-ohjaajia monipuolisesti sekä tapaavat heitä erilaisissa koulutustilaisuuksissa ja muissa tapaamisissa.

2. Saavatko peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvät opiskelijat mielestäsi yläkoulun aikana riittävästi ohjausta ja tietoa eri jatko-opiskeluvaihtoehdoista ?

Kaikkien vastanneiden opinto-ohjaajien kokemusten mukaan peruskoululaiset saavat yläkoulun aikana tarpeeksi tietoa lukioista. Sen sijaan lähikuntien lukioista tiedottaminen jää erään vastaajan mukaan ehkä riittämättömäksi. Samoin muut opiskelumahdollisuudet saattavat jäädä liian vähälle huomiolle kahden opinto-ohjaajan mielestä.

3. Miten avointen ovien päiviä voitaisiin kehittää palvelemaan paremmin yhdeksäsluokkalaista ?

Erään opinto-ohjaajan ideana oli, että oppilaat voisivat tutustua etukäteen oppilaitoksiin jolloin he kykenisivät tekemään vierailullaan tarkentavia kysymyksiä. Yhden vastaajan mukaan monien opiskelijoiden mielestä avointen ovien päiviä on liian vähän, koska ei nyt ei pääse tutustumaan kuin kahteen lukioon. Toinen vastaaja puolestaan mietti avoimien ovien ajankohtaa, joka ei kuitenkaan voi marraskuun messujen vuoksi olla paljon aikaisempi.

4. Mielenpitoja ja kehittämisajatuksia Espoon koulutusmessuista

Kolme vastaajaa kyseenalaisti messujen tarpeellisuuden. Vain erittäin harva oppilas valitsee opiskelupaikan messujen perusteella. Messuista on ehkä enemmän hyötyä

ammattillisille oppilaitoksille. Ovatko messut ajan ja rahan tuhlausta ? Yksi opinto-ohjaajista esitti seuraavia kehittämissideoita: karkit pois, yhdeksäsluokkalaisten tulo porrastettava tosi tarkasti ja vanhempainilta on säilytettävä.

5. Mitä tietoja kaipaavat toiselle asteelle siirtyvistä opiskelijoista ?

Lukioiden opinto-ohjaajat kaipaavat yläkoululaisista seuraavanlaisia tietoja: mahdolliset oppimis-/keskittymisvaikeudet, oppimishäiriöt, oppimista vaikeuttavat sairaudet (kuuloherkkyys yms.), LUKI –tutkimustulokset. Esimerkiksi opintoja hidastava pitkäaikais sairaus on hyvä tulla ajoissa ilmi, jotta opiskelijalle voidaan laatia henkilökohtainen opiskelusuunnitelma mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

6. Mitä mieltä olet ideasta kehittää Espooseen yhteinen tiedonsiirtokaavake peruskoulusta toiselle asteelle ?

Kolme vastaajaa kannatti tiedonsiirtokaavakkeen kehittämistä. Yhden opinto-ohjaajan mielestä lomakkeet rajoittavat ilmaisua ja lupamenettelyt ovat kankeita ja vaikeita saada kattaviksi.

7. Kuinka paljon vuosittain arvioit oman oppilaitoksesi osalta olevan opiskelijoita, jotka

a. tulevat valituksi yhteishaussa, mutta eivät aloita opintojaan

Kaikissa vastanneiden opinto-ohjaajien lukioissa määrät ovat hyvin vähäisiä.

b. keskeyttävät / vaihtavat opiskelupaikkaa ensimmäisen opiskeluvuoden aikana

Yksi opinto-ohjaaja arvioi määrän olevan maksimissaan n. 5 % opiskelijoista, muut ilmoittivat muutamia yksittäisiä opiskelijoita.

8. Missä vaiheessa opintoja tapahtuu eniten keskeyttämisää / vaihtoja ?

Yksi opinto-ohjaaja ilmoitti niitä tapahtuvan eniten opintojen alkuvaiheessa, toisen mukaan keskeyttämisää ei tapahdu oikeastaan ollenkaan. Kahden vastaajan mukaan toisena opiskeluvuonna saatetaan pohtia lukion vaihtoa esimerkiksi kun nimenomainen lukio tuntuu liian rankalta.

9. Miten mielestäsi voitaisiin ehkäistä syrjäytymistä nivelvaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle ?

Yhden vastaajan mukaan siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle ei sinällään syrjäytä kovin paljon, vaan ongelmat ovat usein syntyneet jo aiemmin. Kaikki vastaajat esittivät kuitenkin joitakin keinoja:

- ”saattaen vaihdettavat” saatettava
- uudessa opiskelupaikassa opintojen alkuvaiheen ohjaukseen panostaminen
- opinto-ohjaajan lisäksi kuraattori ym. koulun henkilökunta osallistuvat nivelvaiheen ohjaukseen
- huoltajat mukaan prosessiin
- kymppiluokat takaisin entistä monipuolisempina

10. Kenen vastuulle kuuluvat nuoret, jotka eivät jatka opintojaan missään ?

Tilanne nähdään ongelmalliseksi. Kolmen vastaajan mielestä nuoret kuuluvat lähinnä vanhempiensa vastuulle, koska ovat alaikäisiä. Peruskoulun opoille olisi annettava mahdollisuus ohjata heitä korvausta vastaan. Muita tahoja ovat työvoimatoimisto, koulutuskeskus (10. luokat), nuorisotoimen työpajat ja erityisnuorisotyö.

11. Mitä muita ajatuksia / ideoita sinulla on liittyen nivelvaiheen ohjaukseen ja ongelmiin peruskoulusta toiselle asteelle siirryttäessä ?

Alueellisten turvaverkostojen luominen pienempien paikkakuntien mallin mukaan. Koko koulujen henkilökunta saisi olla vastuussa nivelvaiheen ohjauksessa. Yhteistyötä toisen asteen kanssa tulisi kehittää.

5.5 Peruskoulun opinto-ohjaajien vastaukset

Espoolaisissa yläkouluissa toimii yhteensä 19 opinto-ohjaajaa, joista 11 vastasi kyselyyn.

1. Millaista yhteistyötä teet toisen asteen oppilaitosten opinto-ohjaajien kanssa ?

Useimmat yläkoulujen opinto-ohjaajat ilmoittivat pyytävänsä tutor-opiskelijoita toiselta asteelta vierailemaan koulussaan. Myös toisen asteen opinto-ohjaajat käyvät tunneilla ja yhteisvalintavanhempainilloissa. Lähes kaikki vastaajat mainitsivat yhtenä yhteistyömuotona myös oppilaidensa tutustumisvierailut toisen asteen oppilaitoksissa joko yksin tai ryhmittäin. Yhteistyö tuntuu sujuvan hyvin. Peruskoulujen opinto-ohjaajat konsultoivat puhelimitse ja sähköpostitse ongelmatilanteissa ja erityiskysymyksissä toisen asteen opinto-ohjaajia. Myös vanhojen oppilaiden perään kysellään jonkin verran (viisi vastaajaa mainitsi) samoin kuin toisen asteen oppilaitoksista otetaan yhteyttä oppilasasioissa yläkouluihin.

Erikoisemmistakin yhteistyömuodoista oli mainintoja. Yksi opinto-ohjaaja mainitsi tavoitteena olevan oman koulun aineopettajien tet -päivien järjestäminen toisen asteen oppilaitokseen. Toisella yläkoululla oli pohdittu yhteiskokousta oleellisten koulutaitojen sisällöistä ennen toisen asteen koulutukseen siirtymistä. Yksi opinto-ohjaaja mainitsi 8. luokkalaisten osallistumisen KASED -leirikouluun sekä yhdeksäsluokkalaisten teollisuus-tetin. Eräs opinto-ohjaaja kiteytti yhteistyön lauseeseen: ”Minulla on tunne, että voin tarvittaessa kääntyä heidän puoleensa.”

2. Mitä mieltä olet koulutusmessuista ?

Espoon koulutusmessut koettiin hyviksi ja tärkeiksi. Myös oppilaat pitävät messuja opinto-ohjaajien mukaan pääosin tarpeellisena tapahtumana. Kuusi opinto-ohjaajaa mainitsi messujen olevan hyvä herättelijä pohtimaan yhteisvalintaa ja omia jatko-opintosuunnitelmia. Myös messujen ajoitus koettiin hyväksi tältä kannalta. Muita positiivisia mainintoja olivat, että messut antavat kokonaiskatsauksen Espoon oppilaitoksista; informaation hakeminen helpottuu kun sitä saa keskitetysti samasta paikasta. Toisen asteen oppilaitokset myös yleensä uudistavat infomateriaalinsa juuri

messuille. Näin myös peruskoulujen opinto-ohjaajat saavat uusimman tiedon. Koulutusmessujen vanhempainillan mainitsi kolme vastaajaa erittäin hyvänä asiana.

Ainoastaan yksi opinto-ohjaaja antoi lähinnä vain kritiikkiä tapahtumasta. Hänen mukaansa vain ne oppilaat, jotka ovat motivoituneita hankkimaan tietoa jatko-opiskelupaikoista, hyötyvät messuista. Useimmat oppilaat sen sijaan juoksevat messut läpi ja keskittyvät karkin rohuamiseen saamatta mitään vastaavaa hyötyä messuista. Monet peruskouluikäiset eivät myöskään oikein uskalla kysellä messuesittelijöiltä mitään. Myös pari muuta opinto-ohjaajaa mainitsi samasta ongelmasta. Monet oppilaat jaksavat olla kiinnostuneita messuosastoista 15-20 minuuttia ja kyselevät sen jälkeen pois lähtemisestä. Kaksi opinto-ohjaajaa kaipasi messuille sen vuoksi enemmän ohjelmaa, viihteellistäkin. Yksi vastaaja kyseli, voisiko messut toteuttaa halvemmin halvemmassa tilassa. Hän koki myös oppilaiden kuljetukset ongelmana selventämättä asiaa tarkemmin.

3. Entä toisen asteen oppilaitosten avoimet ovet; onko tarpeeksi, onko ajankohta hyvä, mitä muutostarpeita ?

Neljän vastaajan mielestä avoimien ovien ajankohta on hyvä. Viisi vastaajaa kritisoi ajoitusta. Heidän mielestään avoimia ovia tulisi olla jo syyslukukaudella, esimerkiksi heti koulutusmessujen jälkeen. Erityisesti ammatillisten oppilaitosten avoimet ovet ovat nykyisellään liian lähellä yhteishakuaikaa. Kahden opinto-ohjaajan mielestä avoimia ovia voisi olla myös useammin, eri toimipisteissä eri aikoinakin, jotta tutustuminen useampaan kohteeseen olisi mahdollista. Kaksi vastaajaa kritisoi myös avoimien ovien järjestelyjä toisen asteen oppilaitoksissa. Osassa ammatillisista oppilaitoksista oli ilmennyt esittelyn puutteita; oppilaat olivat jopa jäänneet täysin ilman opastusta. Erään opinto-ohjaajan mielestä osa oppilaista tarvitsisi enemmän aikuisen tukea ja mukanaoloa tutustumisvierailuissa. Matkat ja kohteen löytäminen on joillekin oppilaille lähes mahdoton tehtävä. Kyseinen vastaaja esittikin idean, pitäisikö Espoon opinto-ohjaajien ottaa eri kouluista koottuja oppilasryhmiä ja olla matkaoppaina eri oppilaitosten avointen ovien tilaisuuksiin.

Yksi opinto-ohjaaja mainitsi parhaiten toimineen sellaiset tutustumiset, joissa juuri kyseisen koulun oppilaat on kutsuttu määrättynä päivänä tutustumiskäynnille. Käynnistä vastaa ja sen on organisoinut tietty henkilö. Tehokkuus ja vaikutus kertautuvat, jos tämä tietty henkilö on ensin käynyt opinto-ohjauksen tunneilla kertomassa koulustaan. Toinenkin vastaaja kaipasi tällaisia räätälöityjä tutustumiskäyntejä pienille ryhmille, jolloin tutustujat pääsisivät oikeasti kokeilemaan tai tekemään jotakin.

4. Millaisia käytänteitä sinulla / koulullasi on koskien tiedonsiirtoa oppilaiden siirtyessä peruskoulusta toiselle asteelle ? Onko käytössäsi erityinen tiedonsiirtolomake ?

Kenelläkään vastaajista ei ollut käytössään tiedonsiirtolomaketta. Kaksi mainitsi tiedon siirtoon liittyvät suojakysymykset ongelmaksi. Uudessa HOJKS -lomakkeessa mainittiin olevan kohta, jossa huoltaja antaa luvan tiedon siirtämiseen tulevaan oppilaitokseen. Kahdeksan opinto-ohjaajaa kertoi olevansa henkilökohtaisesti yhteydessä toiselle asteelle yksittäisten oppilaiden asioissa. Kuraattorien mainittiin myös tekevän yhteistyötä. Yksi vastaajista kertoi järjestäneensä yhteistapaamisia huoltajien, opiskelijan ja tulevan oppilaitoksen edustajien kanssa. Koulun oppilashuoltoryhmässä mietitään, miten ja mitä, kuka ja kenelle, tietoa siirretään.

5. Joka vuosi osa yhdeksäsluokkalaisista jää ilman opiskelupaikkaa yhteishaussa, ei aloita opintojaan vaikka olisi tullut valituksi tai jättää opinnot kesken heti alkuvaiheessa. Kenen ”vastuulla” nämä nuoret ovat ? Seuraatko oppilaittesi jatkoa toisella asteella, miten ? Voitaisiinko luoda jonkinlainen seurantajärjestelmä, jolla nämä pudokkaat saataisiin tukitoimien pariin, millainen ?

Peruskoulujen opinto-ohjaajat seuraavat oppilaidensa sijoittumista toiselle asteelle. Yhteishaun tulosten julkistamispäivänä he ovat tavoitettavissa ja soittavat ilman paikkaa jääneille. Myös vielä syksyllä osa opinto-ohjaajista kyselee epävarmojen tapausten perään. Vastuu jatkosta toisella asteella nähtiin kuitenkin olevan kyseisellä oppilaitoksella. Yksi opinto-ohjaaja mainitsi huolehtivansa vielä oppilaista, jotka lopettavat opiskelun toisella asteella ensimmäisen syyslukukauden aikana. Sillin tällöin opintonsa toisella asteella keskeyttäneet tulevat tutun yläkoulun opinto-ohjaajan puheille kyselemään neuvoja jatkoon suhteen.

Seurantajärjestelmän luomista pidettiin tärkeänä. Sen tulisi toimia peruskoulun päättövaiheessa ja olla moniammatillinen tiimi, joka kattaa nuoren lähiverkoston. Erään opinto-ohjaajan ideana oli, että esimerkiksi puolen vuoden kuluttua opintojen aloittamisesta voisi opetusvirasto lähettää kyselyn, joka keräisi pudokkaat. Yksi vastaajista kyseenalaisti sen, että kaikkien oppilaiden pitäisi jatkaa suoraan toiselle asteelle. On olemassa paljon töitä, mihin ei koulutusta tarvita.

6. Miten syrjäytymisvaarassa olevia nuoria voitaisiin yleensä auttaa löytämään itselleen mieluisa ja realistinen jatko-opiskelupaikka ?

Viisi vastaajaa mainitsi koulutuskokeilut peruskoulun aikana toisen asteen oppilaitoksiin hyvänä keinona syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden ohjaamisessa jatko-opiskelupaikkoihin. Niitä pitäisi hyödyntää enemmän. Muita keinoja voisivat olla esimerkiksi työpajat ja oma ura –tyyppiset ratkaisut. Ammatinvalintapsykologin palvelut mainittiin tärkeänä yhteistyömuotona. Ammatillisesta koulutuksesta kiinnostuneille pudokkaille voitaisiin järjestää erillisiä kursseja tai tutustumisia jo kahdeksannella luokalla ammatillisten oppilaitosten, sosiaalitoimen tai työvoimatoimiston toimesta. Tet –harjoittelua voisi olla enemmän ja useammassa jaksossa joustavasti. Tärkeää on, ettei nuorta jätetä yksin, vaan tukiverkoston avulla etsitään keinoja tukea nuorta ja nuoren tulevaisuudenuskoa. Itsetunnon tukeminen, itsetuntemus ja elämäntaitotaidot ovat tärkeällä sijalla. Kodin ja koulun yhteistyö on tärkeää. Olennaista on myös, että koulun sisäinen oppilashuolto toimii oppilaan kannalta hyvin. Yleensäkin ohjausresursseja tulisi kohdentaa erityisesti syrjäytymisvaarassa oleviin oppilaisiin. Henkilökohtaista opinto-ohjausta varsinkin peruskoulun päättövaiheessa syrjäytymisvaarassa olevalle olisi satsattava varsin paljon. Toisaalta ongelmat ovat syntyneet yleensä pidemmällä ajanjaksolla, joten varhainen tukeva ohjausprosessi jo alakouluajoilta tukisi nuorta parhaiten.

6 TULOSTEN TARKASTELUA

Vastauksia kyselyyni sain yhteensä 233 toisen asteen opiskelijalta ja 23 opinto-ohjaajalta, joita Espoossa on yhteensä 47. Yllätyin positiivisesti opiskelijoiden vastausten määrästä. Myös opinto-ohjaajien vastausten määrään olen tyytyväinen. Loppujen lopuksi melkein puolet opinto-ohjaajista vastasi, vaikka jossakin vaiheessa tilanne näytti toivottomalta. Tosin lukioden opinto-ohjaajista vastasi vain neljä, joten heidän vastaustensa pohjalta ei voi tehdä yleistyksiä.

Opiskelijoiden vastausten laadussa olisi ollut toivomisen varaa. Lukiolaiset vastasivat pääosin kysymyksiini, mutta ammatillisten oppilaitosten opiskelijat olivat jättäneet monia kohtia tyhjiksi ja sain muutamia asiattomiakin vastauksia. Myös opinto-ohjaajien vastaukset olivat osittain ylimalkaisia, jonka ajattelen johtuvan kiireistä ja yleisestä työn paljoudesta.

6.1 Opiskelupaikan valinta

Kysymykselläni opiskelupaikan valintaan vaikuttaneista syistä tarkoitin kysyä, miksi nuori oli valinnut juuri lukion tai ammatillisen oppilaitoksen jatko-opiskelupaikakseen. Suurin osa lukiolaisista oli vastannut kysymykseen, miksi hän oli valinnut juuri kyseisen lukion eikä jotain muuta lukiota. Tosin tämä näkökulma antoi mielenkiintoista informaatiota lukion valintaan vaikuttavista seikoista. *Hyvin monilla lukiolaisilla lukion sijainti ja kulkuyhteydet sinne merkitsivät eniten opiskelupaikan valinnassa. Toiseksi eniten vaikutti lukioden painotukset ja kolmanneksi sisäänpääsykeskiarvo aikaisempina vuosina.* Tulokset herättävät kysymyksen, yrittävätkö lukiot turhaan kilpailla houkuttavuudella, kun kuitenkin muut asiat painavat valinnassa enemmän. Koulutusmessujen osaltakin kritisoitiin lukioden osallistumista ja ehdotettiin messuja vain ammatillisille oppilaitoksille.

Omassa työssäni opinto-ohjaajana olen myös havainnut oppilaiden miettivän tarkkaan lukion sijaintia. He eivät halua kovin helposti pitkittää jo muutenkin pitkiä koulupäiviä istumalla bussissa aamuin illoin. Espoon sisäisessä joukkoliikenteessä olisikin toivomisen varaa. Lukion täytyy olla todella houkutteleva, että oppilaat ovat valmiita pitkiin matkoihin. Tällaisia ovat Helsingin erikoislukiot, jotka vetävät vuosittain puoleensa myös espoolaisia nuoria.

Opiskelupaikan valintaan osoittautui peruskoulun opinto-ohjauksella olevan varsin vähän merkitystä. *Suurin osa opiskelijoista vastasi tehneensä valintansa täysin itsenäisesti.* Ammatillisten oppilaitosten opiskelijat mainitsivat opinto-ohjaajan vaikuttaneen useammin kuin lukiolaiset. Huomattava osa myös vastasi tienneensä jatko-opiskelupaikkansa jo yhdeksännen luokan alusta asti. Tämä oli yllättävää, sillä omien kokemuksieni mukaan oppilaat ovat vielä 9. luokan alussa yleensä kovin epäätietoisia, minne hakea. Lukioon menneistä todella moni oli jättänyt päätöksensä (mihin lukioon) aivan viime hetkille ja valinneet lukionsa ”hieman ennen yhteishakukaavakkeen palautusta” tai ”yhteishaun viimeisinä päivinä” tai ”silloin kun oli pikkuhiljaa pakko päättää”. Tähän lienee syynä se, että Espoossa on niin paljon lukiovaihtoehtoja, joista on sitten vaikea valita. Toisaalta lukioon meneviä ehkä hämää turhaankin koulutusmessut ja kouluilla markkinoimassa käyvät tutorit, kun valinta osuu kuitenkin useimmiten lähilukioon. Avoimet ovet antavat sitten varmuuden valinnalle, kun oppilaat

pääsevät paikan päälle näkemään koulun tilat ja tunnelman. Aika moni oppilas on tutustumiskäynnin jälkeen maininnut sillä olevan merkitystä.

6.2 Peruskoulussa saadun ohjauksen riittävydestä

Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajat ja osa lukioiden opinto-ohjaajista olivat sitä mieltä, että oppilaat saavat tarpeeksi tietoa lukioista, mutta ammatilliset jäävät liian vähälle huomiolle. Opiskelijat olivat samaa mieltä. He olivat pääosin tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen, mutta jos jotain kaivattiin, oli se juuri *enemmän tietoa ammateista ja ammattikouluista* (12 lukio-opiskelijaa ja 10 ammatillisten opiskelijaa). Lisäksi lukiolaisten kommentteja kysymyksessä 12 olivat: ”Ammatillisista pitäisi kertoa yhtä paljon kuin lukioista, ettei niitä pidettäisi huonoina paikkoina” ja ”Peruskoulun opon tunneilla pitäisi käsitellä monipuolisesti eri jatko-opiskelumahdollisuuksia” (5 lukio-opiskelijaa).

Ammatillisten oppilaitosten jääminen vähemmälle huomiolle opinto-ohjauksen tunneilla on yllättävää, koska asia on mielestäni nostettu huomioitavaksi asiaksi jo pidemmän aikaa. Toisaalta ainakin osassa espoolaisia yläkouluja lukioon hakeutuvien määrä on huomattavasti suurempi kuin ammatillisiin. Johtaako tämä siihen, että myös opinto-ohjauksen tunneilla keskitytään asioihin enemmistön kiinnostuksen mukaan? Mielestäni ammatillisten vaihtoehtojen esittelyä voi tällaisissa ”lukioluokissa” perustella esimerkiksi sillä, että osa lukion käyneistä sijoittuu ammatillisten oppilaitosten yo –linjoille.

Joissakin yläkouluissa olen törmännyt suoranaisesti ammatillisten oppilaitosten halveksuntaan oppilaiden keskuudessa. Tästä on seurauksena, ettei epävarma oppilas uskalla hakea ammatilliseen, vaikka se olisi paljon mieluisampi vaihtoehto. Jos vain oppilas yltyä yli 7 keskiarvoon, lukioon mennään vaikka siellä menestyminen tulee olemaan työn takana. Tämä taas heijastuu lukioissa esimerkiksi erityisoppilaiden määrän lisääntymisenä. *Ruokkivatko opinto-ohjaajat ja opettajat ammatillisten oppilaitosten väheksymistä?* Tämä olisi ainakin luettavissa opiskelijoiden vastauksissa kysymykseen 4b ja 12 (sivuilla 13, 15-18,20-21).

6.3 Koulutusmessut

Espoossa järjestetään vuosittain marraskuussa koulutusmessut, joissa ovat edustettuina kaikki espoolaiset toisen asteen oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut sekä muita tahoja. Messujen yhteydessä on vanhempainilta, jolloin myös huoltajilla on mahdollisuus tutustua messuosastoihin.

Peruskoulujen opinto-ohjaajilla on koulutusmessuista huomattavasti positiivisempi kuva kuin muilla vastaajaryhmillä. Heidän mielestään messut ovat hyvä herättelijä pohtimaan yhteisvalintaa ja jatko-opintosuunnitelmia. Lukion opinto-ohjaajien mielipide, että vain harva valitsee opiskelupaikan messujen perusteella, osoittautui todeksi opiskelijoiden vastauksissa. *Enemmistö opiskelijoista koki, ettei messuista ollut hyötyä.* Moni vastaaja oli tehnyt päätöksen jatko-opiskelupaikastaan jo ennen messuja. Huomattavan moni ei ollut osallistunut koko tapahtumaan, mikä tuli minulle yllätyksenä. Opinto-ohjaajien antama kritiikki messuista läpijuoksupaikkana todentui usean opiskelijan vastauksissa.

Peruskoulujen opinto-ohjaajien mielipiteet koulutusmessuista yllätti positiivisuudellaan. Ovatko opinto-ohjaajat liian positiivisesti suhtautuvia? Ovatko he itse mukana messuilla havainnoimassa oppilaita? Omien kokemuksieni mukaan monet

oppilaat olisivat todellakin valmiita lähtemään messupaikalta jo noin 15 minuutin ”tutustumisen” jälkeen. Todella harva jaksaa kiinnostuneena kulkea osastolta toiselle. Useimmat käyvät sen oppilaitoksen osastolla, jota harkitsevat jatkopaikakseen. Sen jälkeen oppilaat vain enimmäkseen ajelehtivat paikasta toiseen ja odottavat tilaisuutta poistua paikalta. Itse otinkin käytännöksi kontrolloida kaikkien yksittäisten oppilaitteni paikalla olo sekä messuille tultaessa että messuilta lähdettäessä. Se oli mahdollista, koska minulla oli apuna aineenopettajia valvomassa. Kokeilin myös tehtävien antamista, mutta kysymyksiin vastattiin hyvin ylimalkaisesti, joten luovuin siitä. Toki tehtävien teettämisestä olisi paljon hyötyä, jos oppilaat saisi motivoitua niiden tekemiseen asiallisesti.

Koulutusmessut saivat opinto-ohjaajilta paljon kehittämisideoita. Jos niitä pyrittäisiin toteuttamaan, messuista muodostuisi ehkä sellainen tapahtuma, joksi se on tarkoitettu. Toisaalta, jos messuja ei järjestettäisi ollenkaan, olisiko se suuri menetys? *Olisiko hyödyllisempää esimerkiksi järjestää enemmän pienempien oppilasjoukkojen tai yksittäisten oppilaiden tutustumisia itse oppilaitoksissa ja jo 8. luokalla. Aiheuttaisiko se Espoon kokoisessa kaupungissa kaaoksen?*

6.4 Toisen asteen oppilaitosten avoimet ovet

Avointen ovien päivät järjestetään tammikuun puolen välin jälkeen. Kaikilla lukioilla on varattu tähän kaksi iltapäivää ja ammatillisilla oppilaitoksilla yksi kokonainen päivä.

Opiskelijoiden enemmistön mielestä avoimien ovien päiviä on riittävästi, vaikkakin osa lukiolaisista olisi kaivannut useampia päiviä. Ajankohtaa opiskelijat pitivät hyvänä toisin kuin peruskoulujen opinto-ohjaajat, joista noin puolet olivat sitä mieltä, että avointen ovien päiviä tulisi olla jo syyslukukaudella.

Päivien järjestelyt saivat paljon kritiikkiä. *Sekä peruskoulujen että ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajat toivoivat, että avointen ovien päivillä vierailtaisiin oppilasryhmissä.* Kuitinmäen koululla kokeiltiin tätä tammikuussa 2005. Organisoin päivän niin, että kaikki yhdeksäsluokkalaiset valitsivat kiinnostavimman vierailukohteen ammatillisten oppilaitosten toimipisteistä. Oppilaista muodostettiin ryhmät, jotka tekivät vierailun aineenopettajien johdolla. Ammatillisten oppilaitosten kanssa oli sovittu opastetut kierrokset. Osa opettajista piti kokeilua onnistuneena, osan mielestä ei ollut järkevää lähettää vierailulle kaikkia oppilaita puutteellisen kiinnostuksen vuoksi. Ammatillisten oppilaitosten järjestelyt saivat myös sekä kiitosta että moitetta. Toisissa oppilaitoksissa opastuskierros oli ollut erittäin mielenkiintoinen, toisissa taas pelkkää läpjuoksua.

Ammatillisten oppilaitosten olisi järkevää kouluttaa opiskelija-oppaat tehtäviinsä todella hyvin. Nyt osa oppaista oli ollut ensimmäisen vuoden opiskelijoita, jotka eivät olleet tienneen juuri mitään mitään. Tällaiset oppaat tekevät vain hallaa hyvälle asialle. Vaikka Kuitinmäen koulun kokeilu sai sekä hyvää että huonoa palautetta opettajilta, oli kokeilu mielestäni paikallaan, koska ao. koulun oppilaiden keskuudessa podetaan suoranaista ”amiskammaa”. Oppilaat kritisoivat voimakkaastikin sitä, että heidät ”pakotettiin” ammatillisiin oppilaitoksiin. Koulu maksoi kuitenkin matkat, joten oppilaille ei tullut kustannuksia vierailusta. Joitakin oppilaita tuntui kiusaavan ammatillisiin meno erityisen paljon ikään kuin sieltä olisi ollut vaarana tarttua heihin joltain. Vierailulta palattaessa kuuntelin huvittuneena bussissa, kuinka oppilaat kyselivät toisiltaan, oliko ”amisviiksiä” näkynyt paljonkin. Tietyt stereotyyppit elävät siis edelleen! *Tällaisilla ”amiskammokouluilla” olisi mielestäni erityisen tärkeää panostaa ammatillisiin oppilaitoksiin tutustumiseen jo ainakin kahdeksannella luokalla.*

6.5 Valintojen onnistuminen

Huomattava osa opiskelijoista oli sitä mieltä, että valittu opiskelupaikka oli oikea ja opiskelijat olivat pääosin edelleen yhteishaussa saamassaan paikassa. Ammatilliset opiskelijat olivat onnistuneet valitsemaan itseään kiinnostavan alan. Lukiolaiset kehuivat lukionsa hyvää ilmapiiriä ja laadukasta opetusta. Nyt ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista osa oli kokeillut ensin lukiota ja joku lukiolainen oli yrittänyt aloittaa ammatillisessa, mutta olivat todenneet valintansa vääräksi. Oppilaitoksen vaihdon ajankohta vaihteli paljon. Apua vaihtotilanteessa oli pääosin saatu riittävästi sekä oppilaitoksesta että kotoa ja kavereilta.

Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista neljä ilmoitti keskeyttäjiä / vaihtajia olevan vuosittain noin 10 %, kaksi noin 20 % opiskelijoista. Luvut tuntuvat suurilta, mutta kertovat ilmeisesti totuuden. Opiskelijoista 86 ilmoitti edelleen olevansa yhteishaussa saamassaan paikassa, mutta 18 oli vaihtanut opiskelupaikkaa. Lisäksi opintonsa kokonaan keskeyttäneitähän ei kysely tietenkään tavoittanut.

6.6 Peruskoulujen ja toisen asteen välinen yhteistyö

Yhteistyö peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten opinto-ohjaajien välillä oli kaikissa vastauksissa hyvin samansuuntaista ja vakiintunutta. Erikoisempaan yhteistyömuotona mainittiin KASED –leirikoulu ja teollisuus –tet. Asetinkin kysymyksen sen vuoksi, että halusin kartoittaa, löytyykö jotain uutta. *Peruskoulun opinto-ohjaajat mainitsivat yhtenä yhteistyömuotona yksittäisten oppilaiden tai oppilasryhmien vierailut ammatillisissa oppilaitoksissa. Kuinka runsasta tämä on Espoon kokoisessa kaupungissa ja miten ja kuka ammatillisissa oppilaitoksissa organisoii tutustumiset, olisi mielenkiintoista selvittää. Millainen on tutustumisohjelma ja mitä mieltä oppilaat ovat niistä olleet? Missä vaiheessa yläkoulu tutustumisvierailut yleensä tehdään? Mielestäni vierailut ammatillisissa oppilaitoksissa ovat erittäin kannatettava ja kehittämisenarvoinen yhteistyömuoto, joka vaatisi kuitenkin ammatillisilta oppilaitoksilta paljon resursseja.*

KASED on Espoon seudun koulutuskuntayhtymän projekti kasvun, ammatillisuuden ja osallisuuden edistämiseksi vuosina 2003-2005. Yhtenä projektin osa-alueena on peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen – nivelvaiheen kehittäminen ja siinä tavoitteena ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuuden lisääminen. Muutaman espoolaisen yläkoulun kahdeksaluokkalaisten järjestettiin kolmen vuorokauden leirikoulu, jonka olivat suunnitelleet ja toteuttivat eri ammatillisten oppilaitosten opettajat ja opiskelijat. Leirikouluun osallistui kerralla n. 30 peruskoululaista opettajineen, ammattioppilaitosten opiskelijoita, oppilashuoltohenkilöstöä ja opettajia sekä oppilaitospastori ja eri yritysten edustajia. Mukana olleiden kahdeksaluokkalaisten opiskelua seurataan ja erityisesti heidän opiskeluvaihtojensa peruskoulun jälkeen. Yhdeksännellä luokalla samoilla oppilailta on mahdollisuus päästä TET –jakson aikana tutustumaan ammatillisiin oppilaitoksiin. Tavoitteena on selvittää onko tällaisilla toimenpiteillä vaikutusta ammatilliseen koulutukseen hakeutumisessa vertailuryhmänä vastaava peruskoulun ikäluokka Espoossa. Kuitinmäen koulu ei osallistunut projektiin, eikä minulla ole tietoja sen tuloksista.

6.7 Tiedonsiirto kouluasteiden välillä

Peruskoulujen opinto-ohjaajilla ei ole käytössään erityistä tiedonsiirtolomaketta, vaan he ovat henkilökohtaisesti yhteydessä toiselle asteelle. Yhteydenottojen ajankohtaa olisi ollut hyvä kysyä, mutta sitä en huomannut tehdä. *Ottavatko opinto-ohjaajat yhteyttä jo keväällä yhteishakutulosten tultua julki tai jo hakuvaiheessa vai vasta syksyllä opintojen alettua ? Yksi opinto-ohjaaja kertoi järjestäneensä nivelpalavereja siirtyvän opiskelijan, hänen huoltajiensa ja tulevan oppilaitoksen edustajien kanssa. Olisiko käytännön yleistyminen Espoossa mahdollista vai kaatuuko se oppilasmäärien suuruuteen ?*

Toisen asteen opinto-ohjaajat kannattivat tiedonsiirtokaavaketta. Mitä tietoja kaipaavat – vastauksissa mainittiin kuitenkin hyvinkin arkaluonteisiakin asioita. Niitä ei liene kaavakkeisiin voitaisi kirjoittaa, vaan ne vaatisivat henkilökohtaista kontaktia.

Kokeilin Kuitinmäen koulussa keväällä 2004 tiedonsiirtokaavaketta, jonka laadin Vantaalla käytössä olevan kaavakkeen pohjalta (Liite 5). Oppilaille annettiin mahdollisuus joko palauttaa kaavake peruskoulun opinto-ohjaajalle edelleen lähetettäväksi tai viedä se henkilökohtaisesti uuteen oppilaitokseen. Ongelmaksi muodostui se, että kaavakkeen ainakin peruskoulun opinto-ohjaajalle palauttivat vain ns. hyvät oppilaat. Ne oppilaat, joilla oli ollut peruskoulussa ongelmia, joista toisella asteella olisi ollut hyvä tietää, eivät palauttaneet kaavaketta. Toivottavasti edes jotkut heistä palauttivat sen itse. Palautetut kaavakkeet oli suurelta osin täytetty melko ylimalkaisesti, johon osasyynä oli kaavakkeiden jakamisen myöhäinen ajankohta. Asiassa tuli liian kiire; täyttöä ei ehditty ohjata koulussa tarpeeksi. Kokeilusta jäi mielikuva, ettei siitä ollut niin paljon hyötyä kuin olisi toivottu. Itse kaavaketta olisi syytä kehittää edelleen ainakin suppeammaksi. Nyt kysellään ehkä turhiakin asioita, joiden sijasta voitaisiin keskittyä enemmän esimerkiksi erityisopetustarpeen kartoittamiseen.

Osallistuin 12.11.2004 järjestettyyn Opetusalan koulutuskeskuksen hallinnoimaan *Toinen aalto-koulutuspäivään*. Koulutuspäiviä oli järjestetty aiemminkin ja kuulin, että niissä oli pohdittu tiedonsiirtoa peruskoulusta toiselle asteelle ja todettu sen olevan Espoossa hyvin puutteellista. Oli keskusteltu mm. aiheesta, miten voitaisiin järjestää yläkouluihin tieto oppilaiden jatkosta – voiko vastaanottava toisen asteen koulu lähettää tietoa yläkouluihin. *Yhdeksi toimintamuodoksi oli ehdotettu, että ammattioppilaitoksen opinto-ohjaaja lähettäisi listat uusista opiskelijoista sekä ryhmänohjaajien yhteystiedot yläkouluihin*. Ensimmäisenä askeleena yhteistyössä olisi se, että oppilaanohjaajat molemmilla asteilla loisivat omat toimivat verkostonsa yli kouluasterajojen.

6.8 Syrjäytymisvaara

Sekä ammatillisten oppilaitosten että lukioiden opinto-ohjaajat arvioivat vähäiseksi niiden opiskelijoiden määrän, jotka eivät aloita opintojaan siinä oppilaitoksessa, johon ovat tulleet valituksi yhteishaussa. Kuitenkin kaksi ammatillista opinto-ohjaajaa arvioi määräksi jopa 20 %, mikä tuntuu erittäin suurelta. *Tutkimuksen kannalta olisi ollut mielenkiintoista kartoittaa peruskoulujen opinto-ohjaajilta, moniko yhdeksäsluokkalainen jättää hakematta yhteishaussa ja monenko opinto-ohjaajat arvioivat jäävän tai jättäytyvän kokonaan ilman opiskelupaikkaa*. Kysymys jäi kuitenkin tekemättä.

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ongelmat ovat kehittyneet yleensä pidemmällä ajanjaksolla ja heidät voi tunnistaa yläkoulun aikana jo hyvinkin varhain. Myös toimenpiteet heidän tukemisekseen voitaisiin aloittaa hyvissä ajoin. Tällaisina

toimenpiteinä mainittiin mm. *tutustumiset ammatillisiin oppilaitoksiin jo kahdeksannella luokalla, koulutuskokeilut, työpajat ja tet –harjoittelun kehittäminen. Moniammatillisen tukiverkoston työ kokonaisuudessaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kohdalla koettiin tärkeäksi. Ongelmaksi ainakin yläkoulujen opinto-ohjaajilla näkisin aikaresurssin pienuuden. Ohjattavien ja työtehtävien määrä on monilla opinto-ohjaajilla ylimitoitettu. Jos suurille yläkouluille ei saada toista opinto-ohjaajaa, olisi ainoalle opolle annettava mahdollisuus keskittyä nimenomaan ohjauksen kannalta keskeisimpiin tehtäviin. Esimerkiksi tukioppilaiden ja oppilaskunnan toiminnan vetäminen voitaisiin jakaa aineenopettajille. Opinto-ohjaajat eivät saisi olla ”joka paikan höyliä”. Järkevä ja toimiva työnjako oppilashuoltoryhmässä helpottaisi opinto-ohjaajien työtaakkaa. Myös opinto-ohjauksen luokkatunteja voitaisiin jakaa. Seitsemännen luokan sisällöt ovat sellaisia, että tunnit voisi ehkä antaa muiden opettajien pidettäväksi. Toisaalta siitä taas kärsisi opinto-ohjaajan oppilaantuntemus.*

Peruskoulujen opinto-ohjaajat tuntuivat pitävän keskimäärin hyvää huolta toiselle asteelle siirtyvistä oppilaista. Heidän sijoittumisestaan seurataan. Osa opinto-ohjaajista piti heistä huolta vielä syyslukukaudellakin, vaikka vastuun pääosin nähtiin silloin jo siirtyneen uuteen oppilaitokseen. *Yhteistä seurantajärjestelmää kaivattiin. Konkreettisia ideoita tuotiin esille kuitenkin vähän.*

Osa ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista kritisoi sitä, että peruskoulusta päästetään pois oppilaita armoviitosilla, jolloin heillä ei ole teoreettisia valmiuksia pärjätä opinnoissaan. *Peruskoulun lisäluokat ja ammattikymppit nähtiin kehittämisen arvoisina ideoina. Erityisopetusta toisella asteella tulisi lisätä.* Sen tarve on mielestäni ilmeinen, kun ajattelee yläkoulun opinto-ohjaajana ammatillisiin oppilaitoksiin hakeutuvien oppilaiden kirjoa. Espoossa tilannetta kärjistää se, että kokemukseni mukaan yleensä melkein kaikki yhdeksäsluokkalaiset, jotka yltävät yli seitsemän keskiarvoon, hakeutuvat lukioon. Ammatilliset oppilaitokset saavat siten suuren joukon opiskelijoita, joilla on heikohko tai heikko koulumenestys ja jotka ovat jo yläkoulun aikana olleet erityisopetuksen tarpeessa.

Opinto-ohjaajat kaikissa vastaajaryhmissä näkivät nivelvaiheen ohjauksen kehittämisen erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten vuoksi erittäin tärkeäksi. Yhteistyötä peruskoulun ja toisen asteen välillä tulisi kehittää, jotta ”saattaen vaihdettavat” eivät pääsisi putoamaan. Myös uudessa opiskelupaikassa opintojen alkuvaiheeseen tulisi panostaa. Tätä tukee sekin seikka, että eniten opintojen keskeyttämisistä tapahtuu juuri alkuvaiheessa. Mutta millainen olisi konkreettinen seurantajärjestelmä ja kenen vastuulle oikeastaan kuuluisivat koulutuksen ulkopuolelle jäävät nuoret? Vastuunkantajia lueteltiin vastauksissa runsaasti, konkretian tasolle ei kuitenkaan päästy.

Pääkaupunkiseudun oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen aloitusseminaarissa 19.11.2004 keskusteltiin nivelvaiheesta ja syrjäytymisvaarasta monipuolisesti. Puheenvuoroissa tuli esille, että noin 100 nuorta joka ikäluokasta Espoossa ja Kirkkonummella jää koulutuksen ulkopuolelle. Lääkkeeksi tähän on vireillä erilaisia hankkeita, kuten esimerkiksi ammattikymppit ja nuorten työpajojen toiminnan tehostaminen. Nivelvaiheen jatko seurannasta keskusteltiin ja heräsi mm. kysymys, olisiko mahdollista laatia internetiin seurantajärjestelmä. Siihen kirjattaisiin mahdollisimman nopeasti uuden lukuvuoden alkaessa, ketkä ovat aloittaneet opintonsa, ketkä eivät. Tämän perusteella voitaisiin ottaa yhteyttä oppilaaseen, joka ei ole aloittanut opintojaan ja kysellä mitä on tapahtunut. Näin saataisiin syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tukitoimien piiriin. Ongelmaksi voi muodostua se, mitä tietoja on lupa siirtää kouluasteelta toiselle.

Keskusteltiin myös mahdollisuudesta *pitää nivelpalavereja esimerkiksi alkukesästä perusasteen ja ammatillisten oppilaitosten oppilashuoltohenkilöstön kesken. Olisiko toimintamalli liian työläs Espoossa, jossa oppilaita voi olla samalla luokalla jopa 20 eri yläkoululta ? Työmäärä pysyisi rajallisempänä, jos keskityttäisiin nimenomaan vain syrjäytymisvaarassa oleviin oppilaisiin.*

Perusasteen oppilashuoltohenkilöstö koki ongelmana sen, *etteivät yhteyshenkilöt toisella asteella ole aina tiedossa. Ehkä Espoon kokoisessa kaupungissa toimisivat parhaiten yksittäisten opinto-ohjaajien luomat omat verkostot toiselle asteelle. Jokainen opo voisi huolehtia itse parhaaksi kokemallaan tavalla omien oppilaidensa tietojen siirtymisen tuleviin oppilaitoksiin. Alkusyksystä taas toisen asteen henkilöt välittäisivät tiedon peruskoululle, jos joku ei ole aloittanut opintojaan ollenkaan. Kuka sitten ottaisi vastuun tällaisten nuorten jatko-ohjauksesta, jäi kysymyksen asteelle.*

Opinto-ohjauksen ja työvoimapalveluiden yhteistyön kehittämistä pohtinut työryhmä toteaa opetusministeriölle laatimassaan muistiossa, että kunnan tulisi vastata perusopetuksen järjestäjänä eri hallinnonalojen välisen yhteistyön kehittämistä. *Hallinnonalojen rajat ylittävät yhteistyökäytännöt tulisi kuvata paikallisissa opetussuunnitelmissa. Yhteistyöryhmissä olisi mukana esimerkiksi opetus- ja työhallinnon, asiantuntijoiden ja ohjaustyötä tekevien ammattilaisten edustajia. Ohjauspalveluiden saatavuus tulisi taata myös koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille, jotka etsivät jatkokoulutuspaikkaa tai ovat keskeyttäneet opintonsa. Tällaisille 17 – 18-vuotiaille nuorille tulisi järjestää sosiaali- ja terveystoimen sekä opetustoimen yhteistyönä ikätarkastus. Sen yhteydessä annettaisiin myös opiskeluun ja työnhakuun liittyvää ohjausta ja neuvontaa (Opetusministeriön työryhmämuistio).*

7 MALLIA MUUALTA ?

Peruskoulusta toiselle asteelle –nivelvaiheen kehittämiseksi ja ammatillisen koulutuksen houkuttavuuden lisäämiseksi on jo tehty eri puolilla Suomea erilaisia projekteja ja toimintamalleja. Osa jo käytössä olevista malleista toimii pienemmillä paikkakunnilla ja ne voivat siksi olla Espoon kokoiseen kaupunkiin sopimattomia. Esittelen seuraavassa kuitenkin lyhyesti mahdollisten ideoiden ja jatkoselvittelyjen pohjaksi kaksi toimintatapaa sekä pari muuta linkkiä.

Jo aiemmin mainitsemassani Toinen aalto -koulutuspäivässä esiteltiin nivelvaiheen yhteistyötä Vammalan seutukunnalla. Ammatillisen koulutuksen ja peruskoulun yhteistyöstä sekä ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuden ja tietämyksen lisäämisestä yhteistyön keinoin olivat kertomassa Vammalan ammattikoulun ja Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen rehtori Antti Lahti ja Sylvään yläkoulun rehtori Jari Andersson. Oppilaitosten välinen yhteistyö toteutettiin niin, että kaikki Sylvään koulun kahdeksaluokkalaiset olivat yhden päivän ja yhdeksäsluokkalaiset kolme päivää tutustumassa ammatillisiin opintoihin. Tutustumispäivät ajoittuivat syyskuulle, marraskuulle ja tammikuulle. Koska tutustumisiin meni monta työpäivää, oli päädytty lyhentämään yhdeksäsluokkalaisten TET yhteen viikkoon. TET:n aikana aineenopettajat oli veloitettu vierailemaan oppilaiden TET –paikoilla. Nivellyspäivät ammatillisissa oppilaitoksissa oli pyritty järjestämään niin, että oppilaat saisivat mahdollisimman todenmukaisen kuvan opiskelusta toisella asteella. Päivistä oli tehty hyvin toiminnallisia. Nivelpäivien myötä ammatillisen koulutuksen vetovoima oli kasvanut. Esimerkiksi autoalalle sisäänpääsykeskiarvo oli noussut korkeammaksi kuin paikalliseen Vammalan lukioon. Myös perheille järjestettiin tutustumispäivät ammatillisiin oppilaitoksiin. Erityisoppilaat tutustuivat toisen asteen vaihtoehtoihin vielä syvemmin vierailemalla useammin oppilaitoksissa. Koulujen oppilashuoltoryhmät kokoontuivat sekä keväällä että syksyllä ja kävivät läpi asteelta toiselle siirtyneet oppilaat. Tiedonsiirtolomake peruskoulusta toiselle asteelle oli kehitetty ja käytössä hyväksi havaittu.

Nokialaista nivelvaiheen ohjausmallia esitteli Tapio Vesa OPEKO:sta. Nokialla toimii nivelryhmä, joka koostuu perusasteen ja toisen asteen oppilaitosten oppilashuoltohenkilöistä. Nivelryhmä kokoontuu jo yhteishakuvaiheessa päivittämään tiedot siitä, mitä tukitoimia milläkin ammatillisilla linjoilla on tarjota. Tällöin opinto-ohjaajilla on paremmat eväät ohjata erityistä tukea tarvitsevia oppilaita. Toinen kokoontumiskerta on yhteishaun tulostenjulkistamisvaiheessa ja kolmas syksyllä opintojen alettua. Syksyn kokoontumisessa nähdään, ovatko opiskelijat aloittaneet opintonsa ja onko aloitetuissa opinnoissa pysytty.

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän Rysä-projekti on opetushallituksen ja Esr:n rahoittama innopaja-projekti ajalle 1.8.2003-30.9.2005. Sen tavoitteena on ollut peruskoulun päättövaiheessa olevien aktivoiminen ammatilliseen koulutukseen, opintojen keskeytymisen ehkäiseminen ja ammatillisen tutkinnon saaminen joustavien ja yksilöllisten tukitoimien avulla. Projektista on tietoa internetissä.

Opetushallituksen Nuorten osallisuushanke vuosille 2003-2007 luo pysyviä käytäntöjä ja toimintamalleja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Tavoitteena on turvata jokaiselle nuorelle jatko-opintopaikka tai muu mielekäs vaihtoehto oman elämän rakentamiseen. Hankkeella on sivut internetissä. Jyväskylässä osallistuttiin tähän hankkeeseen, josta Jaana Hämäläinen-Luukkainen on kirjoittanut raportin (Hämäläinen-

Luukkainen 2004). Raportissa kuvataan opinto-ohjaajien ja laaja-alaisten erityisopettajien näkemyksiä peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa.

8 YHTEENVETO

Käsillä oleva tutkimus antaa paljon tietoa ja monipuolisen yleiskuvan espoolaisesta nivelvaiheen ohjauksen nykytilasta. Opiskelijat kokevat tekevänsä valinnan jatko-opintopaikastaan hyvin itsenäisesti. Lukion valinneilla koulun sijainti ja kulkuyhteydet kotoa merkitsevät kaikkein eniten. Peruskoulussa saamaansa ohjaukseen opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä, joskin opinto-ohjaajat saavat myös kritiikkiä osakseen. Eniten kaivattiin monipuolista tietoa ammasteista ja ammatillisista oppilaitoksista. Enemmistö opiskelijoista koki, ettei Espoon koulutusmessuista ole vastaavaa hyötyä. Messut saivat opinto-ohjaajiltakin paljon kritiikkiä, mutta myös kehittämisideoita. Avointen ovien määrään ja ajankohtaan opiskelijat olivat tyytyväisiä; peruskoulujen opinto-ohjaajista noin puolet toivoi avoimia ovia myös syyslukukaudelle. Huolimatta peruskoulun opinto-ohjauksen ja toiselle asteelle tutustumisen puutteista, huomattava osa opiskelijoista koki tehneensä oikean valinnan jatko-opintopaikakseen. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ohjaukseen tulisi panostaa peruskoulussa. Tukitoimina nuorille mainittiin esimerkiksi tutustumiset ammatillisiin oppilaitoksiin jo kahdeksannella luokalla, koulutuskokeilut, työpajat ja tet – harjoittelun kehittäminen. Moniammatillisen tukiverkoston työn kehittäminen on tärkeää. Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajat näkivät peruskoulun lisäluokan ja ammattikymppien kehittämisen arvoisina. Yhteistä seurantajärjestelmää peruskoulusta toiselle asteelle ja erityisesti pudokkaiden ohjaukseen saamiseksi kaivattiin yleisesti, mutta konkreettiset ideat jäivät puuttumaan.

Selvitys synnyttää sekä tekijässään että varmasti myös lukijoissaan paljon lisäkysymyksiä. Olenkin kirjannut niitä tulosten tarkasteluun, jossa ne löytyvät kursiivilla painettuna. On mahdollista, että toinen tulkitsija nostaisi tuloksista esille muita asioita kuin mitä itse olen kokenut merkittäviksi. Laadullisen tutkimuksen analysointiin vaikuttaa jokaisen lukijan oma henkilöhistoria ja kiinnostuksen kohteet. Tutkittava aihe on erittäin laaja ja sen eri osa-alueita voisi tarkentaa ja liittää aiheeseen yhä uusia ja uusia rönsyjä. Jätän työn kuitenkin muiden tutkimuksien varaan.

Mielestäni hankkeeni toteutus oli toimiva. Sähköposti helpotti tutkimuksestani informointia ja kyselykaavakkeiden levittämistä. Tulosten koonti oli työläs ja aikaa vievä, mutta saatoin jakaa työstön pitkälle aikavälille helmikuusta heinäkuulle. Siksi näinkään suuri vastausmäärä ei tuntunut liian raskaalta. Toisaalta pitkien taukojen jälkeen työhön taas kiinnipääseminen oli hankalaa. Vaikka avoimet kysymykset teettävät paljon työtä, olen sitä mieltä, että tämä tutkimusmenetelmä sopii minulle henkilökohtaisesti paremmin kuin kvantitatiivinen tutkimus. Ehkäpä laadullinen lähestymistapa yleensäkin on mielekkäämpi ihmisläheisissä tutkimuksissa kuin kvantitatiivinen. Sen olen huomannut myös työssäni yläkoulun opinto-ohjaajana. Oppilaille tuntuu olevan usein vaikeaa valita valmiista vaihtoehtoista parhaiten itseään kuvaava, kun väittämät osittain pitävät paikkansa ja osittain eivät.

Tutkimuksesta on hyötyä minulle henkilökohtaisestikin olinpa sitten töissä Espoossa tai muualla. Se tuo esille keskeisiä asioita, joita olisi huomioitava ohjattaessa oppilaita toiselle asteelle. Yleensäkin olen kokenut erittäin hyödylliseksi laatia oppilaille silloin tällöin pienimuotoisia kyselyitä, joilla voi tarkentaa oman työnsä suuntaviivoja ja kuulostella oppilaiden ajatuksia eri asioista. Kyselyt ovat yksi oivallinen työväline pyrkiessäni toimimaan laaja-alaisena, tutkivana ja työtäni kehittävänä ohjauksen asiantuntijana.

LÄHTEET

- Ahola, S. & Mikkola, J. 2004. Opinto-ohjaus, muutos ja epävarmuus. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 62. Turun yliopisto. Digipaino.
- Hämäläinen-Luukkainen, J. 2004. Nivelvaiheen nuoret ja yhteistyö. Opinto-ohjaajien ja laaja-alaisten erityisopettajien näkemyksiä peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa. [viitattu 4.11.2005]. Jyväskylän kaupungin opetusviraston julkaisusarja A 11:2004. Saatavana www-muodossa:
<URL:http://www.edu.fi/page.asp?path=498,24009,24538,24539,28726,36452>
- Lappalainen, K. 2001. Yläasteelta eteenpäin – oppilaiden erityisen tuen tarve peruskoulun päättövaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja.
- Numminen, U. & Jankko, T. & Lyra-Katz, N. & Nyholm, N. & Siniharju, M. & Svedlin, R. 2002. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä koulutuksen siirtymävaiheessa. Helsinki: Opetushallitus.
- Opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmä. Nuorten ohjauspalvelujen järjestäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:29. Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. [viitattu 30.10.2005]. Saatavana www-muodossa: <URL:http://www.oph.fi/info/ops/>
- Tietoa Nuorten osallisuushankkeesta. [viitattu 30.10.2005]. Saatavana www-muodossa: <URL:http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498;24009;24538;24539>
- Tietoa Rysä-projektista. [viitattu 30.10.2005]. Saatavana www-muodossa: <URL:http://www.kpedu.fi/Default_uusi.asp?Tunnus=RYS>

Liite 1.**ESPOOLAISILLE PERUSKOULUN JA TOISEN ASTEEN OPPILAITOSTEN
OPINTO-OHJAAJILLE**

Klaukkalassa 10.1.2005

Hei !

Opiskelen parhaillaan työni ohessa Jyväskylän yliopiston opinto-ohjaajakoulutuksessa. Opintoihin kuuluu yhtenä osa-alueena kehittämishanke, joka voi olla luonteeltaan teoreettinen tutkielma, empiirinen tutkimus tai se voi liittyä työyhteisön toiminnan tai ohjausjärjestelmän kehittämiseen.

Kuitinmäen koulu on mukana Opetushallituksen oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeessa, jonka yhtenä osa-alueena on nivelvaiheen ohjausmallin kehittäminen. Sen tavoitteena on luoda konkreettinen seurantajärjestelmä tiedonsiirtoon peruskoulujen välillä ja peruskoulusta toiselle asteelle siirryttäessä. Hankkeen aikana arvioidaan ja kehitetään käytössä olevia tiedonsiirtolomakkeita tiedon siirron parantamiseksi erityisesti erityistä tukea vaativien oppilaiden osalta. Tavoitteena on myös kehittää seuraavaan oppilaitokseen tutustumista, jotta oppilas saa riittävän tiedon uudesta oppilaitoksesta valintojen tueksi. Tähän Opetushallituksen hankkeeseen liittyen olen osallistunut työryhmään, jossa on edustajia eri peruskouluista Espoossa ja Kirkkonummella sekä toisen asteen oppilaitoksista.

Ajattelin liittää opinto-ohjaajakoulutukseeni kuuluvan kehittämishankkeen ja Opetushallituksen kehittämishankkeen osaltani yhteen. Jäädessäni tammikuun lopussa äitiyslomalle aktiivinen osallistumiseni kehittämishankepalaveriin loppuu. Sen sijaan olen laatinut kyselykaavakkeita kartoittaakseni nivelvaiheen ohjauksen nykytilaa Espoossa. Kaavakkeiden avulla keräämäni tiedon ja ideat saatan espoolaisen Opetushallituksen kehittämistyöryhmän tietoon.

Näiden kaavakkeiden vuoksi käännyin nyt teidän puoleenne, hyvät opinto-ohjaajat peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa. Tiedän, että olette kiireisiä, mutta toivoisin, että ainakin jotkut teistä ehtisivät vastata oheiseen kyselyyn. Toisen asteen ensimmäisen vuoden opiskelijoille olen laatinut omat kysymyksensä. Toivomukseni olisi, että organisoisitte osan opiskelijoistanne vastaamaan kyselyyn. Voisitteköhan palauttaa vastauksenne helmikuun puoleen väliin mennessä ?

Antoisaa kevätlukukautta kaikille !

Avustanne kiitollisena   Sisko-Liisa Kettunen, Kuitinmäen koulun opinto-ohjaaja
p. 040 – 5062099
sisko-liisa.kettunen@espoo.opit.fi

Opiskelijoiden kaavakkeiden palautusosoite: Sisko-Liisa Kettunen, Härkäpurontie 6 A 1
01800 Klaukkala

Liite 2.**OPISKELIJAN KAAVAKE**

Opiskelen _____
oppilaitoksen nimi

1. Mikä oli tärkein syy, miksi valitsit juuri nykyisen koulusi (lukio tai ammatillinen oppilaitos) peruskoulun jälkeiseksi jatko-opintopaikaksesi ?

---

2. Ketkä vaikuttivat eniten päätökseesi (vanhemmat, kaverit, opolta saamasi tiedot, täysin oma valinta...)

---

3. Missä vaiheessa peruskoulun (9.luokan) aikana tiesit minne haet yhteishaussa ?

---

4. a. Saitko tarpeeksi tietoa eri jatko-opiskeluvaihtoehdoista peruskoulun aikana ?

---

b. Jos et, mitä jäit kaipaamaan ?

---

5. Oliko Espoon koulutusmessuista sinulle hyötyä ? Jos oli, millaista hyötyä ? Jos ei, miksi ei ?

---

6. Oliko avoimien ovien päiviä riittävästi ? Mitä mieltä olet niiden ajankohdasta (pidettiin tammikuussa) ?

---

7. Oletko sitä mieltä, että nykyinen opiskelupaikkasi on sinulle juuri se oikea ? Perustele vastauksesi.

---

8. Oletko edelleen siinä opiskelupaikassa, johon yhteishaussa tulit valituksi ?

Jos vastasit edelliseen kyllä, voit siirtyä kohtaan 12. Jos vastasit kieltävästi, ole hyvä ja jatka seuraaviin kysymyksiin.

9. Mikä oli syy oppilaitoksen /opintolinjan vaihtamiseen ?

---

10. Milloin teit vaihdon ?

---

11. Keneltä ja millaista apua sait vaihtotilanteessa ? Oliko saamasi tuki riittävää ?

---

12. Tähän voit kirjoittaa ajatuksia, miten mielestäsi voitaisiin kehittää peruskoulusta toiselle asteelle siirtymistä, jotta jokainen löytäisi itselleen mahdollisimman sopivan ja mieluisan jatko-opiskelupaikan ja ”vääriltä” valinnoilta välttyttäisiin

Liite 3.

OPINTO-OHJAAJAN KAAVAKE, TOINEN ASTE

1. Millaista yhteistyötä teet peruskoulujen opinto-ohjaajien kanssa ?

---

2. Saavatko peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvät opiskelijat mielestäsi yläkoulun aikana riittävästi ohjausta ja tietoa eri jatko-opiskeluvaihtoehdoista ?

---

3. Miten avointen ovien päiviä voitaisiin kehittää palvelemaan paremmin yhdeksäsluokkalaisia ?

---

4. Mielenpitoja ja kehittämisajatuksia Espoon koulutusmessuista

---

---

5. Mitä tietoja kaipaat peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvistä opiskelijoista ?

---

6. Mitä mieltä olet ideasta kehittää Espooseen yhteinen tiedonsiirtokaavake peruskoulusta toiselle asteelle ?

---

7. Kuinka paljon vuosittain arvioit oman oppilaitoksesi osalta olevan opiskelijoita, jotka a. tulevat valituksi yhteishaussa, mutta eivät aloita opintojaan

---

---

b. keskeyttävät / vaihtavat opiskelupaikkaa ensimmäisen opiskeluvuoden aikana

---

---

8. Missä vaiheessa opintoja tapahtuu eniten keskeyttämisää / vaihtoja ?

---

9. Miten mielestäsi voitaisiin ehkäistä syrjäytymistä nivelvaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle ?

---

10. Kenen vastuulle kuuluvat nuoret, jotka eivät jatka opintojaan missään ?

---

11. Mitä muita ajatuksia / ideoita sinulla on liittyen nivelvaiheen ohjaukseen ja ongelmiin peruskoulusta toiselle asteelle siirryttäessä ?

Liite 4.

OPINTO-OHJAAJAN KAAVAKE, PERUSKOULU

1. Millaista yhteistyötä teet toisen asteen oppilaitosten opinto-ohjaajien kanssa ?

---

2. Mitä mieltä olet Espoon koulutusmessuista ?

---

3. Entä toisen asteen oppilaitosten avoimet ovet; onko tarpeeksi, onko ajankohta hyvä, mitä muutostarpeita ?

---

4. Millaisia käytänteitä sinulla / koulullasi on koskien tiedonsiirtoa oppilaiden siirtyessä peruskoulusta toiselle asteelle ? Onko käytössäsi erityinen tiedonsiirtolomake ? Pidätkö erityisiä nivelpalavereja toisen asteen oppilashuoltohenkilöstön kanssa ?

---

5. Joka vuosi osa yhdeksäsluokkalaisista jää ilman opiskelupaikkaa yhteishaussa, ei aloita opintojaan vaikka olisi tullut valituksi tai jättää opinnot kesken heti alkuvaiheessa. Kenen ”vastuulla” nämä nuoret ovat ? Seuraatko oppilaittesi jatkoa toisella asteella, miten ? Voitaisiinko luoda jonkinlainen seurantajärjestelmä, jolla nämä pudokkaat saataisiin tukitoimien pariin, millainen ?

6. Miten syrjäytymisvaarassa olevia nuoria voitaisiin yleensä auttaa löytämään itselleen mieluisa ja realistinen jatko-opiskelupaikka ?

7. Muita ajatuksia koskien nivelvaiheen kehittämistä Espoossa siirryttäessä peruskoulusta toiselle asteelle.

Liite 5.**KIRJE TULEVALLE OPINTO-OHJAAJALLE /
RYHMÄNOHJAAJALLE**

ammattioppilaitoksessa / lukiossa

Kirjeen tarkoitus on olla apuna oppilaan siirtymisessä yläkoulusta toiselle asteelle, jotta mahdollisiin tukitoimiin voitaisiin ryhtyä heti opintojen alkuvaiheessa. Tiedot ovat luottamuksellisia.

1. OPPILASTIEDOT

Sukunimi, etunimet (puhuttelunimi alleviivataan):

Syntymäaika:

Osoite:

Puhelin:

Sähköpostiosoite:

2. PERUSOPETUKSEN TIEDOT

Päättötodistuksen saantipäivämäärä:

Yläkoulu:

Oppilaanohjaajan yhteystiedot:

- nimi:
- puhelinnumero:
- sähköpostiosoite:

3. ITSEARVIOINTI

Mitä harrastat ?

Onko sinulla ollut luottamustehtäviä, esim. kerho-ohjaaja, tukioppilastoiminta, oppilaskuntatoiminta tms. ? Mitä ?

Miten arvioit itse omaa opintomenestystäsi ?

Mitkä asiat ovat eniten tukeneet opintomenestystäsi ?

Mitkä asiat ovat eniten heikentäneet opintomenestystäsi ?

Mitkä ovat mieluisimmat kouluaineesi ?

Minkälaisia erityistaitoja sinulla on ?

Missä asioissa haluat erityisesti kehittyä ?

Minkälaisia sosiaalisia taitoja sinulla on (esim. vuorovaikutustaidot, ryhmässä toimiminen, sovittelutaidot) ?

4. URANVALINNASSA JA OPISKELUSSA HUOMIOON OTETTAVIA SEIKKOJA

Onko sinulla esim. allergioita, värinäköä, epilepsiaa tms. ? Mitä ?

Luki-häiriö:

Sinulla on tutkimuksissa todettu luki-häiriö

Sinulla on epäily luki-häiriöstä

Sinulla ei ole luki-häiriötä

Oletko saanut erityisopetusta:

En

Kyllä Millaisessa ryhmässä, milloin
ja missä aineissa ?

Muut tukitoimet (mitä, milloin):

HOJKS (henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma):

Mikä/mitkä oppiaine/oppiaineet ?

Milloin tehty ?

5. TOISEN ASTEEN OPISKELUSUUNNITELMA

YHTEISHAKU 200_

1. hakutoive	Oppilaitos: Linja:
2. hakutoive	Oppilaitos: Linja:
3. hakutoive	Oppilaitos: Linja:
4. hakutoive	Oppilaitos: Linja:
5. hakutoive	Oppilaitos: Linja:

YHTEISHAUN ENSIMMÄINEN HAKUTOIVE

Miksi valitsit juuri tämän koulutuksen ?

Mitä haluat painottaa opinnoissasi ?

Mihin ammattiin tähtäät tulevaisuudessa ?

6. OPPILAAN JA HUOLTAJAN HYVÄKSYNTÄ

Annamme luvan / emme anna lupaa (tarpeeton yliviivataan)
toimittaa tämä lomake oppilaan tulevan oppilaitoksen opinto-ohjaajalle /
ryhmäohjaajalle ohjaustyön pohjaksi.

---

paikka, päiväys

---

oppilaan allekirjoitus

---

huoltajan allekirjoitus

Huoltajan yhteystiedot: